

**UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**DANIEL ŠKARJA**

**MENTOR: IZR. PROF. DR. ANDREJ LUKŠIČ**

**POLITIKA SPODBUJANJA PODJETNIŠTVA V LUČI  
DOSEGANJA LIZBONSKIH CILJEV**

**DIPLOMSKO DELO**

Ljubljana, 2005

## SEZNAM KRATIC

BDP	bruto domači proizvod
EUR-Lex	baza zakonodaje Evropske Unije
CBS	Capacity building scheme
CORDIS	Community Research & Development Information Service (Služba Evropske Unije za informacije o raziskavah in razvoju)
CIP	Competitiveness and Innovation Framework Programme (Okvirni program za konkurenčnost in inovativnost)
CEMR	Council of European Municipalities and Regions (Svet evropskih občin in regij)
ETAP	Environmental Technologies Action Plan (Akcijski načrt za okoljske tehnologije)
EIF	European Investment Fund (Evropski investicijski sklad)
EEA	European Environmental Bureau (Evropska agencija za okolje)
EIC	European Info Center (Evropski informacijski center)
EPADES	European Parliament Application Document Exchange System (orodje Evropskega parlamenta za izmenjavo dokumentov)
ETF	European Technology Facility (Evropska tehnološka pomoč)
EU	European Union (Evropska unija)
EIB	Evropska investicijska banka (European Investment Bank)
Komisija	Evropska komisija
Unija	Evropska unija
Svet	Evropski svet
LIFE	Finančni instrument za okolje
GEM	Global Entrepreneurship Monitor (Mednarodna raziskava spremljanja podjetniške aktivnosti)
GIF	High Growth and Innovative SME Facility
IKT	informacijsko-komunikacijske tehnologije
MSP	mala in srednje velika podjetja
MAP	Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship (Večletni program za podjetja in podjetništvo)
NGOs	non-governmental organizations (nevladne organizacije)

OJ	Official Journal of the European Union (Uradni list Evropske Unije)
OPKI	Okvirni program za konkurenčnost in inovativnost
OECD	Organization for Economic Co-Operation and Development (Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj)
PSP	politika spodbujanja podjetništva
COOPENER	Program mednarodnega sodelovanja na področju Finančnega instrumenta za okolje
e-CONTENT	Program spodbujanja razvoj digitalnih vsebin in jezikovne raznolikosti v informacijski družbi
MODINIS	Program spremljanja akcijskega načrta eEurope 2005
SAVE	Program za netehnološke ukrepe namenjene povečevanju energijske učinkovitosti
PPI	Program za podjetništvo in inovativnost
STEER	Program za razvoj energetskega vidika v transportu
ALTENER	Programa za nove in obnovljive vire energije
CELEX	računalniško podprta zbirka zakonskih aktov Skupnosti
SME	small and medium-sized enterprises (mala in srednje velika podjetja)
SMEG Facility	SME Guarantee Facility (Jamstvena pomoč za mala in srednje velika podjetja)
vrh	srečanje Evropskega sveta
e-TEN	trans-European telecommunications networks (transevropska telekomunikacijska omrežja)
UNICE	Union des Industries de la Communauté européenne (Združenje evropskih industrijskih in delodajalskih konfederacij)
VPPP	Večletni program za podjetja in podjetništvo
Kokovo poročilo	vmesno poročilo o uresničevanju lizbonske strategije
ZDA	Združene države Amerike
Zelena knjiga	Zelena knjiga o podjetništvu v Evropi

## KAZALO

<b>1. Uvod</b>	<b>9</b>
1.1. Identifikacija problema diplomskega dela	9
1.2. Cilji in omejitve diplomskega dela	10
1.3. Vprašanje	11
1.4. Struktura diplomske naloge	11
1.5. Metodologija	12
<b>2. Strateško usmerjanje kapitalističnega družbenega sistema</b>	<b>14</b>
2.1. Kompleksnost družbenega sistema	14
2.2. Tipi systemske diferenciacije	14
2.3. Politični podsistem in strateško upravljanje	15
2.4. Družbena vloga sodobnega produkcijskega podsistema	16
<b>3. Lizbonska strategija in spodbujanje podjetništva</b>	<b>19</b>
3.1. Termin lizbonska strategija	19
3.2. Poudarki razvoja lizbonskega procesa	20
3.2.1. Začetne faze procesa	20
3.2.2. Leto 2002	22
3.2.3. Leto 2003	23
3.2.4. Leto 2004	24
3.3. Aktualni cilji, prioritete in ukrepi lizbonske strategije	25
3.3.1. Vmesno poročilo o uresničevanju lizbonske strategije	25
3.3.2. Sporočilo Komisije spomladanskemu srečanju Evropskega sveta 2005	27
3.3.3. Sklepi evropskega vrha - marec 2005	28
3.4. Pomen podjetništva v lizbonski strategiji	30
3.4.1. Sklepi portugalskega predsedstva - leto 2000	30
3.4.2. Vrh v Barceloni - marec 2002	31
3.4.3. Leto 2003	31
3.4.4. Leto 2004	33
3.4.5. Leto 2005	35
3.4.5.1. Vizija Evropske komisije	35
3.4.5.2. Spomladanski vrh 2005	36
<b>4. Podjetništvo in javna politika</b>	<b>38</b>
4.1. Definicija podjetništva	38
4.1.1. Podjetništvo kot ga razumeta ekonomija in menedžment	38
4.1.2. Psihološki in socialni vidiki podjetništva	39
4.1.3. Kompleksnost teorij o podjetništvu	41
4.2. Politika spodbujanja podjetništva	42
4.2.1. Gospodarska politika po drugi svetovni vojni	42
4.2.2. Politika za mala in srednje velika podjetja vs. politika spodbujanja podjetništva	43
4.2.3. Razlage razvoja, načel in značilnosti politike spodbujanja podjetništva	45
4.2.4. Upravičenost intervencije javne politike na področje spodbujanja podjetništva	47

<b>5. Evropska politika spodbujanja podjetništva</b>	<b>49</b>
5.1. Izvajanje politike spodbujanja podjetništva na nivoju Evropske Unije	49
5.1.1. Evropska listina o malih podjetjih	50
5.1.2. Večletni program za podjetja in podjetništvo 2000-2005	51
5.1.3. Zelena knjiga o podjetništvu	53
5.1.4. Evropski akcijski načrt za podjetništvo	54
<b>6. Predlog Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (OPKI)</b>	<b>55</b>
6.1. Program za podjetništvo in inovativnost	56
6.1.1. Ciljna področja in skupine	56
6.1.2. Novi vidiki PSP: inovativnost, inovacijski sistemi, raziskave in okoljske dimenzije	56
6.1.3. Ključni cilji Programa za podjetništvo in inovativnost	57
6.2. Program podpore politiki za IKT	59
6.3. Program Inteligentna energija - Evropa	60
6.4. Finančna projekcija predloga Programa za konkurenčnost in inovativnost	61
6.4.1. Ocena višine finančnih sredstev glede na dosedanje programa	62
<b>7. Interpretacija rezultatov v luči zastavljenega vprašanja</b>	<b>65</b>
7.1. Osredotočenje na koncept inovativnosti	66
7.2. Horizontalna širitev politike s ciljem povečevanja konkurenčnosti	67
7.3. Informacijsko-komunikacijske in eko-tehnologije kot strateška prioriteta in dejavnik doseganja dolgoročne konkurenčnosti	67
7.4. Večji poudarek na finančnih instrumentih politike spodbujanja podjetništva	68
<b>8. Utemeljitev rezultatov v sistemski teoriji</b>	<b>69</b>
<b>9. Zaključek</b>	<b>71</b>
<b>10. Viri</b>	<b>72</b>

**SEZNAM GRAFOV IN TABEL**

**Graf 1:** Delež sredstev namenjenih programom OPKI \_\_\_\_\_ 62

**Tabela 6.1:** Primerjava višine financiranja po programih \_\_\_\_\_ 63

*~ B F E S P P ~*

***POSVETILO***

***Josie,***

*za iskreno ljubezen, razumevanje in neštete lepe skupne trenutke, ki jih sploh ni  
mogoče ubesediti.*

## **ZAHVALA**

*Na nastajanje in kakovost diplomskega dela so pomembno vplivali nekateri posamezniki. Zato iskrena hvala: **prof. dr. Andreju Lukšiču** za sprejetje izziva, strokovno pomoč ter vsestransko nesebično prilagodljivost, **dr. Romani Jordan Cizelj** za možnost dodatnega poglobljanja v tematiko v okviru strokovnega dela v Evropskem parlamentu ter **prof. dr. Miroslavu Reberniku** za sugestije pri izbiri tuje literature na temo politike spodbujanja podjetništva.*

*Hvala tudi **J. M. Barrosu** za moralno podporo.*



*»Whenever you have an efficient government you have a dictatorship.«*

Harry S. Truman

## **1. Uvod**

### **1.1. Identifikacija problema diplomskega dela**

Aktualne statistike kažejo, da je podjetniška miselnost v Evropski uniji (Unija) premalo razvita. Zgolj 45 %<sup>1</sup> Evropejcev<sup>2</sup> meni, da bi se jim godilo bolje, če bi bili samozaposleni, približno 33 %<sup>3</sup> pa jih je izjavilo, da bi v naslednjih petih letih utegnili razmisliti o ustanovitvi lastnega podjetja. Brez poglobljenih znanstvenih razlag in ob splošnem prepričanju v koristnost podjetništva se v povezavi z nizko stopnjo podjetniške aktivnosti opozarja na pomanjkanje smotrnih in učinkovitih javnih politik.

Na drugi strani k reformi javne politike s področja spodbujanja podjetništva ter malih in srednje velikih podjetij (MSP) pozivajo številni podjetniki. Večina jih deluje v enem od evropskih MSP, ki skupaj predstavljajo 99 % vseh evropskih podjetij in zagotavljajo dve tretjini vseh delovnih mest v Uniji<sup>4</sup>.

Kljub številnim pobudam je mogoče trditi, da je politiko spodbujanja podjetništva (PSP)<sup>5</sup> na vrh evropske politične agende postavil lizbonski proces. Iz dosedanjih dokumentov povezanih z uresničevanjem lizbonskih ciljev je razvidno, da se v povezavi s podjetništvom omenjajo raznoliki multidisciplinarni koncepti ter raznovrstna področja politik.

---

<sup>1</sup> V ZDA 61 % (Europe Information Service, 2005: III.3)

<sup>2</sup> Izraz *Evropejec* in pridevnik *evropski* bosta v delu uporabljena kot izpeljava iz termina Evropska Unija.

<sup>3</sup> V ZDA 46 % (ibid)

<sup>4</sup> High Level Group chaired by Wim Kok, 2004: 16.

<sup>5</sup> Pri uporabi termina v delu bo mišljena javna politika spodbujanja podjetništva.

## **1.2. Cilji in omejitve diplomskega dela**

Že v kratkem uvodu predstavljena dejstva nakazujejo na obsežnost in kompleksnost koncepta podjetništva. V tem delu bo predstavljen njegov politološki vidik. Osrednji predmet preučevanja bo namreč predstavljala Unijina PSP.

V delu bodo predstavljeni zgolj tisti vidiki podjetništva, ki so pomembni za razumevanje temeljnih načel aktualne PSP ter za interpretacijo rezultatov. Na tem mestu velja posebej poudariti, da teoretični del ne bo vseboval predstavitev posameznih instrumentov politike. Le-ti bodo predstavljeni v okviru analize evropske zakonodaje.

V delu bo velika pozornost namenjena preučevanju lizbonskega procesa. Preučevanje le-tega temelji na prepričanju, da imajo lizbonske prioritete v smislu geografske aplikativnosti univerzalen pomen. V delu bo predstavljena vsebina najpomembnejših dokumentov in ukrepov, ki so zaznamovali lizbonski proces. Preučevanje prav tako izhaja iz prepričanja, da predstavlja poznavanje trenutnih strateških razvojnih usmeritev Unije podlago za razumevanje aktualne evropske PSP. V tem okviru bo tudi podrobneje predstavljena vloga, ki jo ima podjetništvo pri doseganju lizbonskih ciljev.

Poseben sklop bo v delu posvečen predstavitvi značilnosti evropske PSP. Predstavitev bo temeljila na analizi ključnih dokumentov, na katerih temelji današnja evropska politika. Izpostaviti velja dejstvo, da bodo predmet preučevanja tisti dokumenti, ki področje PSP urejajo v celostnem smislu. Namen dela tako ni predstavitev številnih instrumentov politik, ki so namenjeni MSP.

Največ pozornosti bo v delu namenjeno analizi predloga Okvirnega programa za konkurenčnosti in inovativnost (OPKI), ki ga je 6. aprila 2005 v odločevalsko proceduro vložila Evropska komisija (Komisija). Program v tem trenutku predstavlja najnovejši dokument Unije s področja PSP. V delu bo umeščen v kontekst dosedanje evropske PSP. Predlog OPKI bo služil kot primer za analizo sprememb, ki jih pod

vplivom teoretičnih spoznanj, dosedanje evropske prakse, predvsem pa lizbonskih ciljev vnaša v evropsko PSP. Na tem mestu je potrebno posebej poudariti, da predmet preučevanja predstavlja zgolj zakonodajni predlog, ki se bo v politično-odločevalskem procesu lahko vsebinsko spremenil.

Na podlagi dejstev, ki bodo predstavljena v posameznih vsebinskih sklopih, bodo rezultati preučevanja oblikovani v sugestije za razvoj nacionalnih PSP. Upoštevajoč predstavitev teoretičnih ozadij ter evropske PSP v luči aktualnih strateških prioritet je poglobiten cilj dela njegova aplikativna vrednost. V tem smislu bo v prvi vrsti namenjen političnim odločevalcem, sicer pa predstavlja okvir za nadaljnje preučevanje PSP.

### **1.3. Vprašanje**

Diplomsko delo bo skušalo podati odgovor na naslednje vprašanje: ***katere spremembe vnaša v politiko spodbujanja podjetništva predlog Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost?***

### **1.4. Struktura diplomske naloge**

Drugo poglavje bo namenjeno osvetlitvi izbranih premis systemske teorije, ki bo služila kot osrednji koncept za teoretično analizo. Tretje poglavje bo namenjeno predstavitvi značilnosti, poteka in prioritet lizbonskega procesa. Poseben del poglavja bo osvetljeval vlogo, ki jo v razvojnem procesu igra podjetništvo. V četrtem poglavju bodo predstavljena znanstvena spoznanja o PSP ter njenih bistvenih elementih. Poseben poudarek bo na definicijah, predstavitvi teorije in temeljnih značilnosti PSP, njenega zgodovinskega razvoja in na vlogi, ki jo igra v okviru različnih politik. Peto poglavje bo namenjeno pregledu evropske PSP s poudarkom na ključnih dokumentih, ki celostno urejajo področje. Šesto poglavje bo vsebovalo podrobno predstavitev elementov predloga OPKI. Sedmo poglavje bo posvečeno interpretaciji rezultatov, ki bodo služili kot odgovor na vprašanje in oblikovanje sugestij za razvoj nacionalnih PSP. Rezultati bodo v osmem poglavju interpretirani tudi z vidika systemske teorije. Glede na spoznanja o znanstvenih vidikih PSP, ki bodo pridobljena v okviru pisanja

diplomskega dela, bo deveto poglavje delo vsebinsko zaključilo s kratko refleksijo o znanstvenem raziskovanju PSP. Zadnji sklop dela bo posvečen predstavitvi virov.

## **1.5. Metodologija**

Osrednjo metodo preučevanja bo predstavljala **analiza primarnih in sekundarnih virov**. Med slednjimi bo največji poudarek namenjen tuji literaturi in uradnim dokumentom. Večina virov bo pridobljena z obiski evropskih institucij v Bruslju in Strasbourgu ter v okviru avtorjevega profesionalnega delovanja v Evropskem parlamentu. Nekateri od virov bodo pridobljeni preko spleta in specifičnih podatkovnih baz evropskih institucij. Tu gre omeniti naslednje:

- računalniško podprto zbirko zakonskih aktov Skupnosti (CELEX),
- bazo zakonodaje Evropske Unije (EUR-Lex),
- bazo zakonodajnih postopkov (Legislative observatory) ter
- orodje Evropskega parlamenta za izmenjavo dokumentov (EPADES).

Glede na to, da bo v delu večji poudarek namenjen tuji literaturi, je potreben komentar k načelom prevajanja in s tem povezanega navajanja. V kar največji meri bo upoštevano načelo izogibanja uporabi tujk, kadar bo zanje obstajal semantično enakovreden ter stilistično smiseln slovenski izraz. S ciljem bogatenja besedišča slovenskega jezika bodo nekateri novi, neuveljavljeni oziroma v slovenskih uradnih prevodih še ne uporabljeni izrazi prevajani. Z olajševanjem kvalitetnejših prevodov in z namenom izogibanja nejasnostim bo ob prevedeni besedi omenjen tudi tuji izvornik. Kadar bo na voljo uraden prevod posameznega dokumenta, bo za analizo uporabljena slovenska različica. V primerih, ko bo za analizo uporabljena tuja različica bo to razvidno iz navajanja. Avtor bo namreč naveden tako kot je v izvorniku.

V okviru tega poglavja gre še opozoriti na način uporabe kratic v delu. Le-te ne bodo uporabljene ob vsaki referenci, temveč bo njihova uporaba upoštevala vidik razumljivosti besedila in stilistične razloge.

Pri analizi lizbonskega procesa in evropske PSP bo uporabljena **zgodovinskorazvojna analiza**. Predlog OPKI bo predstavljen kot **študija primera**.

»Systems thinking is a discipline for seeing wholes.«

Peter Senge

## 2. Strateško usmerjanje kapitalističnega družbenega sistema

### 2.1. Kompleksnost družbenega sistema

Evolucijske systemske teorije so si enake v ugotovitvi, da kompleksnost družbenega sistema nenehno narašča. Trend ima za posledico težave pri usmerjanju družbenega razvoja, ki jih systemska teorija<sup>6</sup> pripisuje izgubi funkcionalnosti načrtovanja. » ... načrtovanje lahko ustvarja zgolj premise za prihodnje vedenje, ne pa tudi za vedenje, ki se v času načrtovanja še ni zgodilo. < ... > ... zahteva uvedbo poenostavljene različice systemske kompleksnosti v sistem.« (Luhmann, 1995: 470). Posledica tovrstnega pristopa je ustvarjanje še višje stopnje kompleksnosti ali *hiperkompleksa*, ki pripelje do nenačrtnega pojava družbenih podsistemov. Za vidik upravljanja sicer diferenciacija družbenega sistema pomeni poenostavitev kompleksnosti. (ibid: 471)

Pri diferenciaciji vsak od podsistemov prevzame del skupne kompleksnosti sistema. Simultano se usmerja samo v svoj odnos med sistemom in okoljem ter ustvarja skupni sistem zase. Delovanje temelji na prepričanju, da so mnoge reproduktivne potrebe skupnega sistema zadovoljene s strani drugih podsistemov. Na ta način se ustvarja odvisnost podsistemov od skupnega sistema. (ibid: 191-192)

### 2.2. Tipi systemske diferenciacije

Nastanek podsistemov Luhmann deli na različne tipe: segmentarno, stratifikacijsko in funkcionalno diferenciacijo. Pri segmentarni diferenciaciji se družbeni sistem deli na hierarhično in funkcionalno podobne, a neodvisne enote. (ibid) V družbenem upravljanju se tovrstna diferenciacija denimo kaže v evropski razvojni politiki, ki temelji na merilih delitve na regije ali države.

---

<sup>6</sup> S systemsko teorijo je v delu mišljena sociološka systemska teorija, ki sta jo razvila Niklas Luhmann ter Helmut Willke.

S potrebo po koordinaciji med različnimi podsistemi, se je iz segmentarne razvila stratifikacijska diferenciacija. Tovrstna delitev ima za posledico hierarhičen odnos med podsistemi, kar pa ne pomeni, da določen podsistem ob tem postane dodaten podsistem nadrejene enote. (Makarovič, 2001: 33) Podobna delitev se na nivoju evropskih politik denimo kaže v neformalnih odnosih med posameznimi državami članicami, ko v naravnih in družbenih virih močnejše članice vplivajo na politične odločitve manjših članic.

Kot zadnja razvojna stopnja se pojavi funkcionalna diferenciacija ali delitev družbenega sistema »na dve ali več enot, ki so si med seboj funkcionalno komplementarne in skupaj opravljajo enake funkcije, kot jih je prej opravljala celota.« (Makarovič, 2001: 36) Tovrstna diferenciacija je denimo pripeljala do oblikovanja podsistemov kot so produkcijski, znanstveni, zdravstveni, itn. Na nivoju Unije se njihov obstoj odraža v delovanju različnih institucij, katerih naloga je upravljanje posameznih podsistemov.

Funkcionalna diferenciacija ima za posledico samoreferenčnost posameznih podsistemov, le-ta pa predstavlja težavo za usmerjanje skupnega družbenega sistema. »Eden najbolj pogosto obravnavanih primerov, ko samoreferenčnost delnih sistemov privede do težav, so ekološki problemi.« (Rončević, 2003: 37)

### **2.3. Politični podsistem in strateško upravljanje**

Vlogo političnega podsistema je v razmerah kapitalistične družbe predvsem mogoče razumeti v okviru funkcionalne diferenciacije. Že samo groba analiza sodobnega odnosa med državo in gospodarstvom pokaže, da je politični podsistem funkcionalno specializiran in drugim podsistemom hierarhično enakovreden. To, da politični podsistem na soobstoječe podsisteme vpliva bolj kot kateri koli drugi ter da uživa visoko stopnjo legitimnosti, ni mogoče enačiti z njegovo hierarhično nadvrednostjo. Temeljna vloga političnega podsistema je povezovanje posameznih podsistemov ter upravljanje in razvoj družbe na podlagi političnega konsenza<sup>7</sup>.

---

<sup>7</sup> Sočan konsenz definira kot »razvojni sporazum družbenih partnerjev o pomembnih razvojnih vprašanjih ter o politikah in razvojnih vzvodih za njihovo uresničevanje.« (Sočan in drugi, 2003: 77)

Politični podsistem pa ne povezuje zgolj posameznih podsistemov, marveč igra temeljno povezovalno vlogo tudi na ravni skupnega družbenega sistema. Slednjega namreč z instrumenti usmerja v trajnostno izkoriščanje virov naravnega sistema, ki omogočajo zadovoljevanje družbenih potreb.

Kljub zavedanju o omejitvah načrtovanja, Luhmann kot obliko strateškega usmerjanja družbenega razvoja v preučevanje ponuja *koncept programa*. »Programi so lahko oblikovani kot strategije razvoja če in vse dokler jih je mogoče med izvajanjem spreminjati.« (Luhmann, 1995: 577)

Willke kot možnost za upravljanje samoreferenčnih podsistemov vidi v *postopkovni racionalnosti*, ki jo je razvil Herbert Simon. Ta temelji na ideji, da je ob kompleksni heterogenosti in iracionalnosti v upravljanje mogoče vnesti racionalnost s postopki usklajevanja in odločanja. Gre za način ustvarjanja *diskurzivne racionalnosti*, ki »temelji na pričakovanju, da avtonomni družbeni akterji premorejo zadostno sposobnost za refleksijo svojih vzajemnih odvisnosti in iz tega izpeljejo sklep, da je v njihovem (srednjeročnem in dolgoročnem) interesu, da preobilje svojih opcij omejijo na tiste opcije, ki jih razvojna sposobnost družbe v celoti še dopušča.« (Willke, 1993: 65)

## **2.4. Družbena vloga sodobnega produkcijskega podsistema**

Poleg diferenciacije družbenega sistema je za razumevanje delovanja podsistemov v sodobnih kapitalističnih družbah ključnega pomena *koncept učinkovitosti*. (Berlic, 2004: 11) V povezavi s funkcionalno diferenciacijo vsak od podsistemov teži k čimbolj učinkovitemu delovanju oziroma izpolnjevanju vlog družbenega sistema, kar od uspešno delujočih sistemov zahteva nenehno *inovativnost*.

Pomen inovativnosti, ki ga le-ta ima v sodobnem produkcijskem podsistemu, je moč najlažje razložiti v okviru zgodovinskega razvoja značilnosti produkcije. Mogoče je ločiti predindustrijski, industrijski in postindustrijski način produkcije. Prvega od načinov so poznale predkapitalistične družbe. Zanj je značilna: avtarkična produkcija



in majhen obseg proizvodnje brez delitve dela. Njegova glavna produkcijska faktorja sta zemlja in delo, dejavnost z največjo dodano vrednostjo pa predstavlja kmetijstvo. (ibid: 13-14)

Prehod k industrijskemu produkcijskemu načinu je povzročil pojav trga. S tem je poleg zadovoljevanja potreb bistvenega pomena postalo povečevanje dobička. Razvoj je pripeljal tudi do delitve dela, povečanja obsega proizvodnje ter nastanka hierarhične organizacije. Ključna produkcijska faktorja sta postala kapital in delo, osrednja gospodarska dejavnost pa industrijska proizvodnja. Preprosta produkcijska politika zniževanja stroškov na enoto proizvodnje je kmalu naletela na omejitve prevelike konkurence in hiperprodukcije, pretirano specializacijo navznoter in navzven, kar je posledično pomenilo vse večjo kompleksnost in slabšo razpoložljivost informacij za racionalno odločanje ter povečevanje dobička. (ibid)

Omejitve masovne produkcije so privedle do postindustrijske produkcije, ki kot nov produkcijski faktor v ospredje postavlja znanje. Poleg zadovoljevanja potreb in povečevanja dobička je postindustrijska produkcija usmerjena v nenehno povečevanje učinkovitosti, kar je razlog za še številčnejšo delitev dela, večjo fleksibilnost, povečevanje uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) za lažje povezovanje in obvladovanje informacij, horizontalno povezovanje ter nove organizacijske oblike kot je denimo timsko delo. (ibid)

Ob tem je potrebno izpostaviti, da cilj naštetih aktivnosti ni zgolj optimizacija procesov. Potrebo po čim bolj učinkovitem upravljanju produkcijskega procesa, je zamenjala potreba po čim bolj kvalitetnem rezultatu procesa. V tem smislu je mogoče trditi, da je upadla vloga klasičnega menedžmenta in da je narasel pomen podjetniške aktivnosti, tudi znotraj posameznih produkcijskih enot<sup>8</sup>. Rezultatom produkcijskih procesov lahko namreč največjo dodano vrednost doda inovativnost, ki je s konceptom podjetništva tesno povezana<sup>9</sup>.

---

<sup>8</sup> Postindustrijska produkcija izpostavlja vlogo podjetnikov, ki jih nekateri ekonomski teoretiki prepoznavajo kot glavne akterje produkcijskega podsistema. (glej poglavje 4.1.1.)

<sup>9</sup> Zopet glej poglavje 4.1.1.

S pojavom inovativnosti kot ključnega produkcijskega elementa je produkcijski podsistem povečal svojo odvisnost od virov znanstvenega podsistema. Na ravni političnega podsistema se je v skladu s splošnim konsenzom o zasledovanju cilja trajnostne gospodarske rasti<sup>10</sup> kot posledica pojavila potreba po večjem povezovanju obeh podsistemov.

Pomen učinkovitosti je na tem mestu potrebno osvetliti tudi z globalnega vidika. Globalizacijske teorije so izpostavile odnos med političnim in produkcijskim podsistemom. Nakazale so, da se omejitve, ki jih politični sistem postavlja gospodarskemu, povezujejo s *konceptom konkurenčnosti*. Slednjo je mogoče opredeliti kot raven učinkovitosti posameznega produkcijskega podsistema v razmerju do drugih mednarodno obstoječih produkcijskih podsistemov.

---

<sup>10</sup> Tudi na račun potrebe po povečevanju učinkovitosti političnega podsistema.

»Lisbon is about everything and thus about nothing.«

High Level Group chaired by Wim Kok, 2004: 16

### 3. Lizbonska strategija in spodbujanje podjetništva

#### 3.1. Termin lizbonska strategija

Za uporabo termina *lizbonska strategija* v znanstvenih tekstih brez dodatne obrazložitve njegovega pomena obstaja tehten zadržek. V večini literature in virov, ki bodo v nadaljevanju služili kot referenca, se z imenom *lizbonska strategija* poimenuje enoten dokument, ki se od svojega nastanka ni bistveno spreminjal. Ob tem je potrebno poudariti, da zaključki vrha v Lizboni predstavljajo zgolj začetek širšega političnega procesa<sup>11</sup>.

Danes *lizbonska strategija* predstavlja političen termin, ki celostno poimenuje številne vsebinske dopolnitve kasnejših Evropskih vrhov (nemara gre tu najbolj izpostaviti zaključke vrha v Göteborgu<sup>12</sup>), poročila o njenem uresničevanju (denimo t.i. Kokovo poročilo) ter skladne predloge za izboljšanje procesa (npr. podane s strani Komisije). Pri tem gre upoštevati, da so vsi naštetni elementi podlaga za številne politike in konkretne ukrepe tako na nivoju Unije kot držav članic.

Termin *lizbonska strategija* je torej presegel svoj začetni pomen, zato gre poudariti, da bodo z njegovo uporabo mišljeni vsi vsebinski elementi (vključno s spremembami prioritet in dodatnimi ukrepi za doseg ciljev), ki so formalno dopolnili osnovni dokument.<sup>13</sup> Tako je mednje smiselno uvrstiti vse dopolnitve, ki so bile vključene v zaključke srečanj dosedanjih Evropskih vrhov ter v zaključkih omenjene predloge in poročila<sup>14</sup>. Zato uporaba termina *lizbonska strategija* v znanstvenih tekstih nujno

---

<sup>11</sup> Proces razvoja bo na kratko osvetljen v naslednjem poglavju.

<sup>12</sup> Tako se neredko najde poimenovanja *Lizbonsko-göteborgska strategija* ali *lizbonsko/göteborgski proces*. (European Parliament, 2005: 2; European Spatial Planning Observation Network, 2004: 3; Committee of the Regions, 2004: 1) Prispevek vrha v Göteborgu bo predstavljen v poglavju 3.2.1.

<sup>13</sup> Le-ta je bil sprejet na Evropskem vrhu leta 2004 v Lizboni. Glej poglavje: 3.2.1.

<sup>14</sup> Četudi njihov avtor ni Evropski svet.

zahteva osvetlitev časovnega konteksta ter analizo vsebine, ki je v danem trenutku preučevanja pravno ter politično aktualna.<sup>15</sup>

## 3.2. Poudarki razvoja lizbonskega procesa

### 3.2.1. Začetne faze procesa

Leta 2000 je Evropski svet (Svet) na svojem spomladanskem vrhu sprejel sklepe, ki so ob nastanku dobili ime kot *lizbonska strategija*<sup>16</sup>. Z zaključki vrha je Unija določila svoje strateške prioritete in konkretne razvojne cilje. Slednji naj bi bili doseženi leta do leta 2010. (Lisbon European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm), 22. 03. 2005.)

Na vrhu v Lizboni sta bili kot prioritetni področji prepoznana: uspešen gospodarski razvoj in povečanje socialne kohezije. Slednje je Unija formulirala v svojem strateškem cilju, da »postane najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno trajne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti in večjo socialno kohezijo.« (ibid)

Opredeljena so bila področja (in nekateri ukrepi), ki so ključna za doseg gospodarskega razvoja. Svet omenja: boljše politike na področju informacijske tehnologije in raziskav, strukturne reforme za konkurenčnost in inovativnost, modernizacijo evropskega socialnega modela, vlaganje v ljudi, ustvarjanje podjetjem prijaznega okolja (posebno za mala in srednje velika podjetja ter za ustanavljanje novih), delovanje notranjega trga, finančnih trgov in reformo javno-finančne politike. Kot komplementarni cilji za povečanje socialne kohezije so bili opredeljeni: izobraževanje in usposabljanje za življenje in delo v na znanju temelječi družbi, razvoj aktivne zaposlovalne politike, modernizacija socialne zaščite in spodbujanje socialne vključenosti. Določen je bil tudi kvantitativno izmerljiv cilj in sicer da naj bi

---

<sup>15</sup> Kot primer poimenovanja, ki upošteva ta vidik je mogoče zaznati izraz *dopolnjena lizbonska strategija*. (Jordan Cizelj in drugi, 2005: 21)

leta 2010 stopnja zaposlenosti znašala 70 % (pri tem naj bi zaposlenost žensk presegala 60 %<sup>17</sup>). (ibid)

Zaključki z lizbonskega vrha so bili leta 2001 na Evropskem svetu v Göteborgu deležni pomembne vsebinske dopolnitve. Prepoznana je bila pomembnost okoljske dimenzije, saj je bila kot tretja enakovredna prioriteta, ob bok uspešnemu gospodarskemu razvoju in socialni koheziji, postavljen trajnostni razvoj<sup>18</sup>. (Göthenborg European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf), 22. 03. 2005.)

Opređeljene prioritete in cilji predstavljajo vsebinsko zaključene strateške usmeritve, ki služijo kot izhodišče za oblikovanje politik na ravni Unije in držav članic. Vrednotenje uresničevanja strateških smernic je bilo do danes predmet številnih vrhov Evropskega sveta. Leta 2001 je še pred srečanjem v Göteborgu evropski vrh v Stockholmu države članice pozval, naj prevzemanju direktiv s področja notranjega trga v nacionalne pravne rede namenijo visoko prioriteto. Tako naj bi do spomladanskega evropskega vrha leta 2002<sup>19</sup> v nacionalne rede prevzeli 98,5 % omenjenih direktiv. (Stockholm European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html), 22. 03. 2005.)<sup>20</sup>

Na vrhu v Laeknu leta 2001 so bili evropski voditelji enotnega mnenja, da se je Unija znašla »v obdobju počasnejše rasti in negotovosti, kar je hkratna posledica vpliva

---

<sup>16</sup> Zaslediti gre tudi poimenovanje *Lizbona (verzija 2.0)*. (Mrkaić, <http://www.finance-on.net/show.php?id=115792>, 24. 03. 2005.)

<sup>17</sup> Za uresničevanje strateškega cilja je bila predlagana uvedba nove odprte metode koordinacije, ki naj bi vsebovala izmenjavo dobrih praks med državami članicami, uvedbo novi indikatorjev za primerjanje napredka, prevzemanje smernic EU, poročanje o napredku, itn.

<sup>18</sup> T.i. »holy trinity« (Watson, 2005: 22)

<sup>19</sup> Od vrha v Lizboni spomladanski vrhi nasploh posebno pozornost namenjajo reviziji uresničevanja strategije.

<sup>20</sup> Med Evropskima vrhoma v Lizboni in Stockholmu so se predstavniki držav članic srečali še na vrhu v Santa Marii de Feira. Kot pomembnejši sklep vrha povezanega z lizbonskim procesom velja izpostaviti odločitev za izboljšanje koordinacije med različnimi organi Sveta in za zagotovitev tesnega sodelovanja med predsedstvom Sveta in EK. (Santa Maria da Feira European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm), 22. 03. 2005.)

globalne upočasnitve in zmanjšanja povpraševanja.« (Laeken European Council, 2001: 6)

### 3.2.2. Leto 2002

Z vidika lizbonskega procesa gre med pomembnejše Evropske vrhe šteti spomladanski vrh v Barceloni leta 2002. Le-ta je v zaključkih ugotovil, da je uresničevanje sprejetih strateških usmeritev že prineslo pomembne uspehe, da pa je bil napredek na nekaterih področjih prepočasen. Sodelujoči so se zavzeli za bolj učinkovito izvajanje<sup>21</sup> strategije in ugotovili, da je cilj o prevzemanju direktiv, določen na stockholmskem vrhu doseglo samo 7 držav članic. Zato je bil sprejet sklep, da morajo države članice v pravni red prevzeti vse direktive, katerih rok izvajanja je bil presežen že za več kot dve leti. Vrh je podal še dodatna priporočila povezana z lizbonskim procesom. Tako naj bi se poenostavila evropska Zaposlitvena strategija<sup>22</sup>, države članice naj bi ob zmanjševanju davčnih bremen posebno pozornost posvetile zavezancem z najnižjimi dohodki, zmanjšale pa naj bi tudi spodbude za zgodnje upokojevanje v podjetjih. Povečala naj bi se sredstva za raziskave in razvoj. Določen je bil konkreten cilj, da naj bi ta do leta 2003 znašala 3 % bruto domačega proizvoda (BDP), dve tretjini teh investicij pa naj bi prispeval privatni sektor. V zaključkih je bila še posebej izpostavljena potreba po liberalizaciji trga električne energije in plina ter pomen storitev (Barcelona European Council, 2002: 2, 6, 11-12, 14-15, 20, 53).<sup>23</sup>

---

<sup>21</sup> V povezavi s pojmom *strategija* je v angleškem jeziku mogoče zaslediti pogosto uporabo izraza *implementation*. Novak (2004: 48) v svojem članku podrobno razloži možnosti prevajanja angleške besede. Pri tem razlikuje dokončno izdelane pravne akte kot so: sodbe, odločbe, pogodbe, itn. in v povezavi z njimi predlaga prevod *izvrševanje*. Omenja tudi kategorijo splošnih pravnih aktov (zakon, uredba, itn.) in aktov, ki niso neposredno izvršljivi ali so prehodne narave (direktiva, ustavni zakon, itn.). V tem kontekstu Novak namesto tujke *implementacija* predlaga uporabo slovenskih besed *izvedba* oz. *izvajanje*. Kot dodatni slovenski besedi ponuja v uporabo izraza *uveljavljanje* (ko je govora o pravicah) in *uresničevanje* (kadar se beseda na naša načela). Glede na priporočila bo v diplomskem delu v povezavi z lizbonskim procesom beseda *implementation* prevajana kot *izvajanje*, ko bo poudarjen pravni vidik in prehodna narava akta. Kadar bosta poudarjena politični ali strateški vidik dokumenta, bo uporabljena slovenska beseda *uresničevanje*.

<sup>22</sup> Zaposlitvena strategija (v angleškem izvirniku *Employment strategy*) je bila sprejeta leta 1997 na izrednem srečanju Evropskega sveta na temo zaposlovanja. (Luxembourg European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00300.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00300.htm), 22. 03. 2005.)

<sup>23</sup> Barcelonskemu srečanju je sledil vrh v Sevilji. Njegov prispevek k lizbonskemu procesu je ustanovitev Sveta za konkurenčnost, ki je pristojen za obravnavo politik s področja notranjega trga, industrije, raziskav in turizma. (Sevilla European Council, 2002: 23)

### **3.2.3. Leto 2003**

Od leta 2003 vsa srečanja Evropskega sveta potekajo v Bruslju.<sup>24</sup> Na prvem srečanju spomladi tega letaja Svet v zaključkih zapisal, da je lizbonska strategija ustvarila 5 milijonov novih delovnih mest. Izpostavljene so bile ključne prioritete za nadaljevanje procesa: povečevanje zaposlovanja in socialne kohezije, inovativnost in spodbujanje podjetništva, krepitev notranjega trga, varovanje okolja za rast in delovna mesta. Svet je pozval Komisijo, da za leto 2004 pripravi poročilo o poteku lizbonskega procesa ter da oblikuje integralno strategijo za konkurenčnost, ki bi omogočala redno ocenjevanje horizontalnih in sektorskih zadev<sup>25</sup>. (Brussels European Council, 2003a: 2-4, 7)

Oktobrski vrh Sveta se je navezoval na zaključke pomladnega srečanja. Na njem so voditelji poudarili nujnost strukturnih reform za povečanje fleksibilnosti na področju produktivnosti, kapitala in trga delovne sile. Prioriteto Unije naj bi predstavljala področja, ki bi ji omogočala dolgoročen potencial rasti. Voditelji so pozvali k reformi sistemov socialne zaščite in izpostavili pomembnost smotrnih socialnih politik. (Brussels European Council, 2003b: 2, 8)

Na srečanju Sveta decembra leta 2003 je bilo sklenjeno, da se opredeli zakonodajo Unije, ki ima občuten vpliv na konkurenčnost ali ki določenim industrijskim sektorjem nalaga preveliko breme. Svet omenja potrebo deindustrializaciji. (Brussels European Council, 2003c: 4)

---

<sup>24</sup> V Pogodbi iz Nice je bila sprejeta odločitev, da bo eno srečanje Evropskega sveta na vsako predsedovanje potekalo v Bruslju. Ob tem je bilo sklenjeno, da se s tem, ko bo Evropska Unija imela 18 držav članic vsa srečanja Sveta preselijo v Bruselj. (Official Journal (OJ), 2001: 85) Odločitev so kritizirale predvsem manjše države. Kljub temu so se že leta 2003 vsa srečanja preselila v Bruselj, k čemur so pripomogli tudi številni nemiri, ki so spremljali gostovanja vrhov v različnih predsedujočih državah.

<sup>25</sup> Sklep je predstavljal smernico za kasnejšo pripravo predloga OPKI. Glej poglavje: 6.

### **3.2.4. Leto 2004**

V okviru Evropskega sveta so se leta 2004 predstavniki držav članic srečali kar štirikrat. Lizbonski proces je bil točka dnevnega reda na vseh srečanjih z izjemo zadnjega, ki je potekal v mesecu decembru.

Zaključki spomladanskega Sveta leta 2004 pripisujejo velik pomen skorajšnji širitvi, ki naj bi lizbonski proces okrepila. Nujno naj bi bilo pospešiti reforme, da bi lahko Unija zastavljene cilje dosegla do leta 2010. Ob tem je bilo poudarjeno, da naj bi sprejetje Direktive o storitvah in nasploh uspešnejše uresničevanje strateških usmeritev s strani držav članic predstavljalo visoko prioriteto. Eden od sklepov srečanja je bilo tudi navodilo za pripravo vmesnega poročila o uspešnosti njihovega uresničevanja strateških usmeritev. (Brussels European Council, 2004: 2-3, 5, 13)<sup>26</sup> Poročilo, ki ga je na podlagi tega sklepa pripravila skupina strokovnjakov pod vodstvom Wima Koka je bilo nato predstavljeno novembra leta 2004<sup>27</sup>.

Novembrski vrh je izpostavil pomembnost vmesnega poročila in Komisijo pozval, da z upoštevanjem njegovih izsledkov in v dogovoru z državami članicami do konca januarja leta 2005 pripravi predloge za uspešnejše doseganje strateških ciljev. Predlogi naj bi služili kot podlaga za sprejem nadaljnjih ukrepov v okviru naslednjega spomladanskega evropskega vrha. (Evropski svet v Bruslju, 2004b: 2)

---

<sup>26</sup> Na naslednjem, junijskem srečanju je bila z ozirom na lizbonski proces oblikovana lista področij, na katerih je nujno potrebno ukrepati. Med njimi gre omeniti: področje vladanja podjetjem, Direktivo o storitvah, Direktivo REACH, storitve javnega interesa, mobilnost raziskovalcev, strategijo trajnostnega razvoja, promocijo okoljskih tehnologij. (Evropski svet v Bruslju, 2004a: 10)

<sup>27</sup> Ugotovitve poročila in predlagani ukrepi bodo podrobneje predstavljeni v poglavju: 2.3.1.



### 3.3. Aktualni cilji, prioritete in ukrepi lizbonske strategije

V poglavju bodo predstavljeni aktualni vsebinski poudarki lizbonske strategije, ki so ključnega pomena za razumevanje vloge, ki jo strategija igra v trenutnih evropskih reformnih politikah<sup>28</sup>. Poleg že predstavljenih zaključkov Evropskega sveta, ki so ohranili bistvene prispevke k izboljšanju procesa, na trenutno podobo strategije v izdatni meri vplivajo naslednji dokumenti:

- vmesno poročilo skupine strokovnjakov pod vodstvom Wima Koka o uresničevanju Lizbonske strategije (High Level Group chaired by Wim Kok, 2004),
- sporočilo Komisije spomladanskemu Evropskemu svetu (Evropska komisija, 2005d) ter
- zaključki spomladanskega evropskega sveta<sup>29</sup>. (Evropski svet v Bruslju, 2005)

#### 3.3.1. Vmesno poročilo o uresničevanju lizbonske strategije

Vmesno poročilo o uresničevanju lizbonske strategije, imenovano tudi Kokovo poročilo, je bilo objavljeno tik pred novembrskim srečanjem Sveta leta 2004. V njem je visoka skupina strokovnjakov pod vodstvom bivšega nizozemskega ministrskega predsednika analizirala dotedanji proces uresničevanja strategije ter predlagala takojšnje dodatne ukrepe in cilje.

Poročilo poudarja, da mora Unija nujno pospešiti izvajanje lizbonskih ciljev in da je lizbonska strategija nasploh potrebna bolj kot kdaj koli prej. Nujni naj bi bili usklajeni ukrepi na vseh področjih strategije. (High Level Group chaired by Wim Kok, 2004: 11-12)

Poročilo zahteva »nujne ukrepe na petih področjih:

---

<sup>28</sup> Glej tudi poglavje 3.1.

<sup>29</sup> Na pomembnost vrha nakazuje angleška oznaka *the do or die summit*. (Stihler, 2005: 14)

- na znanju temelječi družbi: večja privlačnost Evrope za raziskovalce in znanstvenike, spoznanje raziskav in razvoja kot visoke prioritete ter spodbujanje uporabe IKT;
- na notranjem trgu: dokončno oblikovanje notranjega trga za prost pretok dobrin in kapitala ter nujni ukrepi za vzpostavitev enotnega trga za storitve;
- pri podjetniški klimi: zmanjševanje administrativnega bremena, izboljšanje kvalitete zakonodaje, olajševanje hitrega zagona novih podjetij, ustvarjanje podjetjem prijaznejšega okolja;
- na trgu delovne sile: hitro izvajanje priporočil Evropske delovne skupine za zaposlovanje, razvijanje strategij za vseživljensko učenje in aktivno staranje ter podporna partnerstva za rast in zaposlovanje;
- na trajnostnem okoljskem razvoju: razširjanje eko-inovativnosti in prevzemanje vodilne vloge v eko-industriji; zasledovanje politik, ki vodijo do dolgoročnih in trajnostnih izboljšav z ozirom na eko-učinkovitost.« (Visoka skupina pod vodstvom Wima Koka, 2004: 6)

Poročilo poudarja, da je uresničevanje strategije naloga vseh, a ob tem jasno opredeljuje politično odgovornost<sup>30</sup>. Medtem ko naj bi Evropski svet prevzel vodilno vlogo v lizbonskem procesu, poročilo poudarja tudi prispevek držav članic. Slednje naj bi pripravile nacionalne programe ter v proces vključile državljane in druge odločevalce. Pri tem poročilo predpostavlja, da bodo države članice lahko dosegle cilje na dveh ali največ treh področjih politik. Zato bi se morale osredotočiti na ključne prioritete in ukrepe prilagoditi nacionalnim značilnostim. Komisija naj bi ocenjevala napredek, o njem poročala in ga omogočala s svojimi politikami, Evropski parlament naj bi igral proaktivno vlogo pri spremljanju procesa, poročilo pa izpostavlja tudi sodelovanje evropskih socialnih partnerjev. (ibid: 6-7, 17-18)

---

<sup>30</sup> Na problem političnega lastništva opozarja tudi Murray (2005: 26).

### 3.3.2. Sporočilo Komisije spomladanskemu srečanju Evropskega sveta 2005

Dokument Komisije se opira na poročilo skupine pod vodstvom Wima Koka. Tudi ta dokument posebej izpostavlja nujnost uresničevanja strategije, v ospredje pa postavlja pomen gospodarske rasti in novih delovnih mest. »Ponovno oživiljena gospodarska rast je ključnega pomena za blaginjo, lahko povrne polno zaposlenost in je temelj uspeha za socialno pravičnost ter priložnosti za vsakogar. Prav tako je ključna za položaj Evrope v svetu in sposobnost Evrope za spodbujanje virov glede na mnoge svetovne izzive.« (Evropska komisija, 2005d: 4) Dokument torej kot predpogoj za sposobnost zadovoljevanja socialnih in okoljskih ambicij dojema dinamično gospodarstvo. Komisija je sicer poudarila, da naj bi kljub temu socialni in okoljski cilji ostali v ospredju tudi v prihodnje<sup>31</sup>.

Po mnenju sporočila bi moralo biti bistvenega pomena zasledovanje naslednjih ciljev in sicer da:

- »- bo Evropa privlačnejša za naložbe in delo,
- bosta znanje in inovativnost gonilo evropske rasti,
- oblikujemo politiko tako, da bodo lahko naša podjetja ustvarila več in boljša delovna mesta.« (ibid)

Uresničevanje lizbonskih ciljev bi moralo po prepričanju Komisije temeljiti na treh osrednjih konceptih, in sicer da:

---

<sup>31</sup> Ob objavi sporočila so mnogi komentatorji in organizacije izrazile podporo novim predlogom (Murray, 2005: 28-29; Council of European Municipalities and Regions, 2005; Union des Industries de la Communauté européenne (UNICE), 2005). Zaznati pa je bilo mogoče tudi kritične odzive, da naj bi reforma procesa preveč zapostavljala socialne in okoljske cilje ter da naj bi favorizirala neoliberalizem. (Coronakis, 2005: 2; Wilson, 2005: 30; European Environmental Bureau, 2005: 1-7; Euractiv.com, <http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:29-136766-16&type=Interview>, 21.03. 2005; European Trade Union Confederation, the European Environmental Bureau and the Platform of European Social NGOs, [http://www.etuc.org/IMG/pdf/spring-statement\\_final\\_03-09-051.pdf](http://www.etuc.org/IMG/pdf/spring-statement_final_03-09-051.pdf), 21. 03. 2005.)

- mora Evropa delovati bolj usmerjeno (prizadevanja naj bi se osredotočila na tiste osnovne politike, ki so najbolj potrebne, ukrepi pa naj bi se uvajali le tam, kjer so potrebni),
- je potrebno ustvariti podporo spremembam (reforme naj bi postale predmet nacionalnih razprav),
- je lizbonsko strategijo potrebno poenostaviti in racionalizirati (potreben je enoten okvir za izvajanje smernic ter eno celostno poročilo o napredku na ravni Unije in eno na ravni nacionalnih držav). (ibid: 5)

Predlog še poudarja, da morajo sredstva v prihodnjem finančnem načrtu (2007-2013) omogočati uresničevanje prioritet lizbonske strategije. (ibid: 6)

### **3.3.3. Sklepi evropskega vrha - marec 2005**

Na spomladanskem srečanju Evropskega sveta 2005 je bila lizbonska strategija osrednja tema. Svet je podprl predlog Komisije in pozval države članice, naj začnejo na osnovi že predlaganih dokumentov osredotočenih na rast in zaposlovanje dopolnjeno strategijo nemudoma uresničevati. Ob tem je v sklepih poudaril, da še vedno zagovarja pristop, ki upošteva enakovreden pomen vseh treh stebrov<sup>32</sup>. (Evropski svet v Bruslju, 2005: 2-3)

Za oživitev lizbonskega procesa Svet predlaga osredotočenje na tri medsebojno povezane elemente:

- znanje in inovativnost kot gonili trajnostnega razvoja,
- Unijo, ki naj bi postala atraktivno območje za investiranje in delo,
- rast in zagotavljanje zaposlovanja za socialno kohezijo<sup>33</sup>. (ibid: 3-11)

Našteti elementi in z njimi povezani ukrepi so medsebojno soodvisni, a zaradi boljše preglednosti bodo ukrepi, ki se nanašajo na prva dva elementa predstavljeni v

---

<sup>32</sup> Gospodarske konkurenčnosti, socialne kohezije in trajnostnega okoljskega razvoja.

<sup>33</sup> Našteti elementi so ključnega pomena za razumevanje vloge, ki jo v lizbonski strategiji igra podjetništvo. Glej: poglavje 3.4.

poglavju 3.4. Tam bo namreč predstavljena vloga, ki jo v dosedanem lizbonskem procesu igra podjetništvo. Glede na to, da je to poglavje namenjeno celostni predstavitvi sklepov spomladanskega vrha 2005, velja na tem mestu poudariti samo še to, da je vrh - z ozirom tako na dotedanji lizbonski proces kot tudi na zadnje srečanje - izredno velik pomen pripisal povečevanju konkurenčnosti in inovativnosti podjetij.

Kot je bilo že omenjeno je bilo kot eden od bistvenih vidikov za oživitev lizbonskega procesa opredeljeno tudi povečevanje socialne kohezije. Svet je v sklepih predlagal povišanje stopnje zaposlenosti in podaljšanje življenjske dobe. Pri tem naj bi bila ključna elementa odprtost trga delovne sile (ki naj bi omogočal čim večje vključevanje vseh) ter večja raznolikost pogodbenih razmerij. Z namenom razvijanja človeškega kapitala Svet poziva k vseživljenjskemu učenju, k dvigu izobraževalne ravni in zmanjšanju števila mladih, ki predčasno prekinajo šolanje. (ibid: 9-11)

Vodenje lizbonskega procesa naj bi bilo z novimi sklepi vrha bolj pregledno. Začeni z letom 2005 naj bi Komisija vsaka tri leta predstavila dokument, s katerim bo mogoče spremljati izvajanje strategije<sup>34</sup> Na podlagi tega dokumenta naj bi nato Svet na svojih spomladanskih zasedanjih sprejemal nadaljnje smernice. Na njihovi osnovi naj bi potem države članice pripravile nacionalne programe. Poleg državnih programov naj bi bil tudi na ravni Unije uveden enoten program za izvajanje strategije, za pripravo katerega naj bi bila odgovorna Komisija. Ta naj bi tudi enkrat letno pripravila poročilo o njegovem izvajanju. (ibid: 12-13)

Evropski svet je na svojem srečanju posebno točko dnevnega reda namenil trajnostnemu razvoju. Ob tem je ponovno poudaril, da lizbonska strategija ni izvzeta iz tega okvira. (ibid: 13)

---

<sup>34</sup> T.i. strateško poročilo.

### 3.4. Pomen podjetništva v lizbonski strategiji

#### 3.4.1. Sklepi portugalskega predsedstva - leto 2000

Smernice razvoja podjetništva so vsebovali že sklepi predsedstva iz Lizbone. Podjetništvu prijazni pravna ureditev je bila prepoznana kot pomemben dejavnik konkurenčnosti in dinamičnosti podjetij. Tako osnovni dokument lizbonske strategije zahteva nižje stroške poslovanja in poziva k odpravi birokratskih ovir, ki predstavljajo predvsem veliko breme za MSP. Tako predsedstvo evropske institucije, države članice ter regionalne in lokalne oblasti poziva k previdnosti pri sprejemanju nove regulative. Poseben poudarek naj bi le-te namenile tudi povezovanju med podjetji in finančnimi trgi, raziskavami in razvojem, ustanovami za usposabljanje, svetovalnimi službami ter tehnološkimi trgi. (Lisbon European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm), 22. 03. 2005.)

Med dokumenti politike spodbujanja podjetništva, ki jih Svet posebej podpira je omenjen Večletni program za podjetja in podjetništvo za obdobje 2001-2005 (VPPP)<sup>35</sup>. Svet je pozval Komisijo, naj pripravi Evropsko listino za mala podjetja, ki naj bi predstavljala podlago za osredotočenje na malim podjetjem naklonjene instrumente politike. Pozval jo je tudi k pripravi poročila o finančnih instrumentih Evropske investicijske banke (EIB) in Evropskega investicijskega sklada (EIF), da bi se lahko financiranje usmerilo v podporo zagonu podjetij, visokotehnološkim in mikropodjetjem ter drugim pobudam tveganega kapitala, ki jih predlaga EIB. Svet je v sklepih nasploh izpostavil nujnost, da je malim in srednje velikim podjetjem, posebej inovativnim in hitro rastočim, na voljo tvegani kapital. (ibid)

Med lizbonskimi sklepi gre v koncept spodbujanja podjetništva uvrstiti tudi sklep, ki se nanaša na vseživljenjsko učenje. Med pomembne spretnosti, ki bi jih bilo potrebno razvijati celo življenje je namreč strategija prištela tudi podjetniške. (ibid)

---

<sup>35</sup> 7. decembra 2005 je Komisija objavila predlog za podaljšanje delovanja VPPP do leta 2006 (Evropska komisija, 2004). Program bo sicer bolj podrobno predstavljen v poglavju 4.3.

S ciljem, da evropsko gospodarstvo postane na znanju temelječe, konkurenčno in dinamično je vrh v Santa Marii da Feira sprejel Evropsko listino za mala podjetja<sup>36</sup>. (Santa Maria da Feira European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm), 22. 03. 2005.)

### **3.4.2. Vrh v Barceloni - marec 2002**

Leta 2002 je vrh v Barceloni izrazil prepričanje, da sta podjetništvo in dobro delujoč notranji trg ključna za ustvarjanje rasti in delovnih mest. Tako naj bi zakonodajno okolje spodbujalo podjetniško aktivnost in omogočalo preprosto ustanavljanje novih podjetij, predvsem preko uporabe interneta. Evropski voditelji so države članice pozvali k hitrejšemu izvajanju Evropske listine za mala podjetja. Sklenili so, da se bo razvoj na tem področju presojal vsako nadaljnje letno obdobje. Svet je izrazil mnenje, da mora Baselski odbor za nadzor bančništva ob svojem delovanju zagotoviti, da MSP ne bodo diskriminirana. V okviru vprašanja modernizacije in reforme trga delovne sile so s sklepi poudarili, da morajo biti v ospredju politike, ki med drugim spodbujajo odpiranje delovnih mest s strani podjetnikov. (Barcelona European Council, 2002: 6, 46)

### **3.4.3. Leto 2003**

Tudi na naslednjem spomladanskem vrhu je bilo podjetništvo opredeljeno kot eden od osrednjih dejavnikov, ki lahko pripomorejo k spodbudi reforme. Svet je izrazil prepričanje, da je za sprostitvev podjetniškega potenciala bistvenega pomena interakcija med industrijo in raziskavami. Zopet je bilo poudarjeno, da morajo biti sprejeti ukrepi, ki bodo podjetjem vseh velikosti olajšali vstop na trg in izstop z njega, ki bodo izboljšali dostop do financ in strokovnega znanja, izboljšali zakonodajo ter zmanjšali administrativno breme. Potrebni naj bi bili tudi ukrepi za spodbujanje podjetniškega duha med mladimi. (Brussels European Council, 2003a: 4)

---

<sup>36</sup> Ta bo podrobneje predstavljena v poglavju 4.2.

Svet je prav tako omenil, da je že začel z lastnimi aktivnostmi za zagotavljanje podpore znanju, inovativnosti in podjetništvu, da postane na ta način konkurenčnost osrednjega pomena. To naj bi storili z oblikovanjem okolja, v katerem podjetja in podjetniki lahko uspevajo, zagotavljanje dokončno oblikovanega in razširjenega notranjega trga ter povečevanje investicij v znanje. (ibid: 5, 7)

Svet je v sklepih poudaril, da je za spodbujanje podjetniške kulture bistvenega pomena motiviranje posameznikov ter spodbujanje družbe, da vrednoti podjetniški uspeh. (ibid: 8)

Države članice je vrh pozval k sodelovanju pri posvetovalnem procesu na temo Zelene knjige o podjetništvu v Evropi (Zelena knjiga)<sup>37</sup> in Komisijo povabil k pripravi naslednika Evropskega akcijskega načrta za podjetništvo<sup>38</sup>. Države članice je pozval tudi k razvoju pobud za povečevanje vloge podjetništva preko izobraževalnega sistema ter k uveljavljanju podjetništva kot vrednote širšega družbenega pomena. To naj bi vključevalo tudi uvedbo panevropskih podjetniških nagrad. (ibid)

Države članice je vrh pozval tudi k inovativnejšim načinom izvajanja Evropske listine za mala podjetja, da bi s tem zagotovile njeno bolj smotrno vključitev v politično-odločevalske procese. Države je povabil, naj izkoristijo možnost primerjave, ki jim jo dajejo ocene doseganja nacionalnih ciljev in drugi strokovni instrumenti. Svet denimo omenja možnosti primerjanja trajanja postopkov registracije podjetij. (ibid)

V finančnem sklopu sklepov je bila z ozirom na razvoj podjetništva, kot na nekaterih prejšnjih vrhah poprej, izpostavljena problematika razvoja trgov tveganega kapitala. Podjetništvo je omenjeno tudi kot pomemben dejavnik modernizacije evropskega socialnega modela. (ibid: 13, 19)

Vrh je ob koncu sklepov podjetništvo opredelil kot prvo od temeljnih vrednot, na katerih bi lizbonski proces moral temeljiti<sup>39</sup>. (ibid: 30)

---

<sup>37</sup> Zelena knjiga bo bolj podrobno predstavljena v poglavju 4.4.

<sup>38</sup> Slednji je bil nato objavljen 11. 02. 2004. (European Commission, 2004c)

<sup>39</sup> Druge dve omenjeni temeljni vrednoti sta: brezhiben in transparenten javni menedžment ter v rast in stabilnost usmerjene ekonomske politike.



### **3.4.4. Leto 2004**

Evropski voditelji so na spomladanskem vrhu leta 2004 kot ključne pogoje za rast gospodarstva in še zlasti MSP opredelili konkurenčnost, inovativnost in spodbujanje podjetniške kulture. Svet je v sklepih poudaril, da mora biti novi evropski Okvirni raziskovalni program prijaznejši do na novo ustanovljenih podjetij in MSP. (Evropski Svet v Bruslju, 2004b: 5,7)

V zgodovini lizbonskega procesa je od številnih dokumentov spodbujanju podjetništva največjo pozornost namenilo Kokovo poročilo. V ospredje je postavilo dva ključna cilja, ki povzemata smernice preteklega lizbonskega procesa na področju ustvarjanja podjetništvu prijaznega okolja:

»- zakonodajno ozračje naklonjeno investicijam, inovativnosti in podjetništvu ter - zmanjševanje stroškov poslovanja in odpravo birokracije.« (High Level Group chaired by Wim Kok, 2005: 28)

Poročilo je poudarilo spoznanje, da notranji trg neposredno ne pripelje do inovativnosti, konkurenčnosti in rasti, temveč da je za to potrebno podjetništvo.<sup>40</sup> Prav tako je izrazilo prepričanje, da v Evropi ni dovolj podjetniške miselnosti in da Evropa ni dovolj atraktiven kraj za poslovanje. V zvezi s tem je izpostavilo tri ključne ovire:

#### **a) Breme pravilnikov in uredb, ki ga nosijo podjetja**

Poročilo se je zavzelo za manj številno in boljšo zakonodajo ter za vzpostavitev ravnotežja med pomembnostjo zakonodaje in konkurenčnosti. Tako je izrazilo prepričanje, da bo Komisija še naprej razvijala instrumente za analizo vpliva zakonodajnih predlogov na konkurenčnost. Komisijo in države članice je tudi pozvala k oblikovanju skupne definicije administrativnega bremena in k določitvi ciljev za

---

<sup>40</sup> Podobno ugotavlja tudi Jungen (2005: 4): »Politika EU se mora bolj osredotočiti na podjetnike, saj so ti tisti, ki spreminjajo inovacije v rast in ustvarjajo nova delovna mesta. Namenjanje sredstev za raziskave ne pripelje avtomatsko do gospodarske rasti. Samo podjetniki ustvarjajo inovacije.«

njegovo zmanjšanje. Posebno pozornost naj bi v prihodnosti namenile tudi ugotavljanju njegovega vpliva na zagon podjetij. Poročilo je konkretno predlagalo, da države članice do konca leta 2005 drastično zmanjšajo čas, prizadevanja in stroške, ki so povezani z ustanavljanjem podjetij. Operacionaliziran cilj naj bi predstavljalo povprečje najboljših treh držav članic, pomembno sredstvo za njegovo doseg pa naj bi pomenila ustanovitev modela storitve »vse na enem mestu«<sup>41</sup>. (ibid: 28, 29)

### **b) Pomanjkanje primernih finančnih sredstev za zagon podjetij in njihov razvoj**

Poročilo je ugotovilo, da financiranje podjetij v premajhni meri temelji na tveganem kapitalu, kar naj bi zahtevalo izboljšanje okolja za investicije v tovrstne investicije. Mobilizacija kapitala naj bi bila premajhna, prav tako pa naj bi bila premalo razvita infrastruktura za njegovo primerno usmerjanje. Lastniški kapital in skladi naj bi bili razpršeni in pod kritično velikostjo, kar naj bi zahtevalo delovanje v smeri povezovanja med skladi, podjetji, industrijo in univerzami. Prav tako naj bi finančne in javne ustanove s tesnejšim medsebojnim sodelovanjem podjetjem olajševale izbiro primernega financiranja ter izkoriščale ponujene priložnosti. (ibid: 30)

### **c) Soočanje s stigmo potencialnega neuspeha**

V poročilu je skupina izrazila prepričanje, da se podjetnik soočajo s strahom pred posledicami morebitnega poslovnega neuspeha. Po mnenju skupine naj bi pošten stečaj s sabo še vedno prinesel številne pravne in družbene posledice, kar naj bi zahtevalo temeljite spremeni. Tveganje neuspeha naj bi bilo namreč po mnenju skupine sestavni del vsake podjetniške aktivnosti, propadli podjetniki pa naj bi se na svojih napakah učili in se tako v kasnejšem poslovanju odrezali bolje. (ibid: 30)

---

<sup>41</sup> Med javnimi institucijami je model tovrstne prakse med prvimi uvedlo nemško mesto Heidelberg. Glej: Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit, 2005, [http://www.existenzgruender.de/kommunen/one\\_stop/00536/print.php](http://www.existenzgruender.de/kommunen/one_stop/00536/print.php).

### **3.4.5. Leto 2005**

#### **3.4.5.1. Vizija Evropske komisije**

V poglavju 3.3.2. so že bili predstavljeni osrednji cilji predloga Komisije za reformo lizbonskega procesa. Potreba po spodbujanju podjetništva ter ustvarjanju malim in srednje velikim podjetjem prijaznega okolja je bila v predlogu predstavljena kot način za ustvarjanje Evrope, ki bo privlačnejša za naložbe in delo. (Evropska komisija, 2005d: 16)

Komisija je izpostavila vse ukrepe, ki jih predlaga že Kokovo poročilo: nujnost zmanjšanja administrativnega bremena, odpravo finančnih ovir za rast ter povečanje družbenega sprejemanja podjetniškega neuspeha. Poleg tega je predlog izrazil prepričanje, da predstavljajo pomemben problem sedanja davčna pravila. Ta naj bi namreč odvrčala od zadrževanja dobička z namenom krepitve lastnega kapitala. Za reševanje tega vprašanja je predlog posebej apeliral na države članice. (ibid: 16, 17)

Posebno pozornost je predlog Komisije namenil zmanjševanju administrativnega bremena. Pri tem se je Komisija zavezala k ukrepom, ki naj bi omogočali boljše vrednotenje učinka novih zakonodajnih predlogov na konkurenčnost podjetij<sup>42</sup> (pri tem naj bi se Komisija v prihodnje opirala na zunanje strokovno znanje o kakovosti in metodologiji presoje vpliva), uvesti pa naj bi nameravala tudi vrsto sektorskih presoj. Komisija se je prav tako zavezala, da bo v povezavi z odpravljanjem ovir za rast in inovativnost, posebno pozornost posvetila odpravi tistih ovir, s katerimi se soočajo MSP. (ibid: 19)

MSP so omenjena še v poglavju o povečevanju fleksibilnosti trga delovne sile. Predlog jih prepoznava kot glavni vir novih delovnih mest in gospodarske rasti. (ibid: 27)

---

<sup>42</sup> Tudi ta pobuda je že bila predstavljena v Kokovem poročilu. Glej poglavje 3.4.4.

### **3.4.5.2. Spomladanski vrh 2005**

Kot je bilo omenjeno že v poglavju 3.3.3. je bilo na spomladanskem vrhu Unije povečevanju konkurenčnosti in inovativnosti podjetij posvečeno veliko pozornosti.

Inovativnost in znanje, s čimer naj bi podjetja postala konkurenčnejša, so evropski voditelji omenili med bistvenimi vzvodi za oživitev strategije. Potrjen je bil cilj, da se doseže 3-odstotno<sup>43</sup> raven naložb v raziskave in razvoj, kapital iz zasebnih virov pa naj bi pritegnili z davčnimi olajšavami, boljšim učinkom finančnega vzvoda pri javnih naložbah ter z modernizacijo upravljanja raziskovalnih institucij in univerz. (Evropski svet v Bruslju, 2005: 3-4)

Pri razvijanju inovacijske politike naj bi države članice med drugim upoštevale naslednje cilje: uvedbo podpornih storitev za MSP, spodbujanje zagonov podjetij na področju visokih tehnologij, spodbujanje skupnih raziskav med podjetji in univerzami, razvijanje partnerstev in centrov za inovativnost na lokalni ter regionalni ravni. (ibid: 4)

Kot pomembno spodbudo za inovativnost je Svet izpostavil pomembnost novega OPKI. Vzpostavil naj bi nov mehanizem za financiranje inovativnih MSP z visokim potencialom rasti, racionaliziral naj bi tehnično podorno mrežo za inovativnost v podjetjih ter podprl razvoj regionalnih centrov in evropske mreže za inovativnost. (ibid)

Inovativnost in razvoj naj bi v večji meri temeljila na informacijski družbi, pomembno vlogo pa naj bi igrali tudi dodatni finančni mehanizmi ter aktivna industrijska politika. V ospredju naj bi bile ekološke inovacije in okoljske tehnologije na področju energije in prometa, pri tem pa naj bi posebno pozornost namenili MSP. (ibid: 5-6)

---

<sup>43</sup> Kot je bilo že omenjeno se delež nanaša na BDP.

V sklepih srečanja je bil kot bistvena smernica za oživitev reformnega procesa omenjen cilj, da mora Unija postati privlačen prostor za naložbe in delo. S tem namenom naj bi Unija dokončno oblikovala notranji trg in ustvarila prijaznejši normativni okvir za podjetja. (ibid)

Svet je MSP prepoznal kot ključne protagoniste zaposlovanja in razvoja industrijske mreže. Zato je države članice pozval k aktivni politiki na tem področju. Le-te naj bi posebno pozornost posvetile zmanjševanju administrativnega bremena, uvedbi kontaktnih točk po modelu »vse na enem mestu«, dostopu do kreditov, mikrokreditov ter drugih načinov financiranja ter zagotavljanju spremljevalnih storitev. Svet države tudi pozval, da čim boljše izrabijo podporne mreže za MSP<sup>44</sup>, pri tem pa je predlagal hitro opredelitev ukrepov za njihovo racionalizacijo in sodelovanje na nacionalnem ter regionalnem nivoju. Svet je prav tako predlagal, da to države storijo skupaj s socialnimi partnerji in, v kolikor bi to bilo mogoče, z gospodarskimi zbornicami. (ibid: 8)

Svet je na srečanju posebno pozornost namenil tudi financiranju MSP. Pozval je EIF, da svoje aktivnosti usmeri predvsem v financiranje inovativnih MSP preko poslovnih angelov in tehnoloških omrežij. Svet je prav tako predlagal, da le-ta skupaj s Komisijo oblikuje temu primerne fleksibilne oblike financiranja. Evropski voditelji so v sklepih poudarili zavzemanje, da te aktivnosti podprl tudi OPKI. (ibid: 9)

»The more careful the analysis, the more complex the entrepreneurial process appears to be.«

Reynolds et al. v Hart, 2003: 9

## 4. Podjetništvo in javna politika

### 4.1. Definicija podjetništva

»Podjetništvo je večplasten, kompleksen socialni in ekonomski fenomen.« (Audretsch, 2002: 3). Nad njegovim preučevanjem si nobena od znanstvenih disciplin ne more lastiti monopola. Nanj vplivajo številni dejavniki: od ekonomskih, psiholoških, socialnih, kulturnih, zgodovinskih, geografskih, do dejavnikov menedžmenta, itn. (ibid: 3, 30-31; Hart, 2003: 7)<sup>45</sup> Kot je bilo že omenjeno, bo v tem diplomskem delu poudarek dan PSP, torej njegovim političnim dejavnikom.

#### 4.1.1. Podjetništvo kot ga razumeta ekonomija in menedžment

Leta 1911 je avstrijski ekonomist Joseph Schumpeter objavil teorijo o podjetniški aktivnosti, ki se zrcali tudi v sodobni misli. Osredotoča se na vidik ustanavljanja podjetij, temelji pa na konceptu ustvarjalne destrukcije. Tako naj bi nova podjetja s podjetniškim duhom zamenjevala tiste manj inovativne, kar posledično pripelje do gospodarske rasti. Leta 1942, ko so bili ekonomisti še vedno zelo naklonjeni velikim podjetjem, je v svojem klasičnem delu *Kapitalizem, socializem in demokracija*, izrazil prepričanje, da se velike korporacije upirajo spremembam. Za razliko od njih naj bi bila funkcija podjetnikov »reformiranje ali revolucija vzorcev produkcije z izkoriščanjem inovacij, ali bolj splošno, z nepreizkušeno tehnološko možnostjo za produkcijo novega blaga, ali za produkcijo starega na nov način...« (Schumpeter v Audretsch, 2002: 2)

---

<sup>44</sup> Podrobna predstavitev podpornih mrež v: Sever, 2004.

<sup>45</sup> Vlogo socialnih, kulturnih, geografskih in zgodovinskih dejavnikov poudarja Richard Florida. Trdi, da je pri spodbujanju podjetništva (slednjega imenuje ekonomska ustvarjalnost) potrebno razvijati tehnološko ustvarjalnost (ali inovativnost) ter umetniško oziroma kulturno ustvarjalnost. Avtor dokazuje, da vse tri vrste ustvarjalnosti vplivajo ena na drugo ter da podjetniški razvoj posamezne regije ni tako uspešen, ko je nivo razvitosti posamezne komponente prenizek. Avtor je uvedel indekse

Kljub razmeroma natančnem definiranju in preučevanju podjetniške aktivnosti, pa obstajajo težave z definiranjem pojma podjetništvo. Tako Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) trdi, da o enotni definiciji za razvite države ni mogoče govoriti. Organizacija svojo definicijo veže na opredelitev podjetnikov kot glavnih dejavnikov podjetniških sprememb: »Podjetniki so akterji sprememb in rasti v tržni ekonomiji in lahko delujejo tako, da pospešujejo nastajanje, razširjanje in aplikacijo inovativnih idej. < ... > Podjetniki ne iščejo in ne identificirajo zgolj potencialno donosnih ekonomskih priložnosti, marveč so prav tako pripravljeni tvegati, da bi videli, ali so njihova predvidevanja pravilna.« (Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, 1998: 11)

Tudi definicija Herberta in Linka temelji na ekonomskih dejavnikih. Po njunem mnenju je podjetništvo tesno povezano s sodelovanjem v temeljnih procesih kot so: zagotavljanje finančnega kapitala, inovativnost, alokacija virov med alternativnimi možnostmi uporabe ter odločanje. Ključen akter za razumevanje koncepta naj bi bil podjetnik. Ta »je nekdo, ki je specializiran za prevzemanje odgovornosti in razsojanje, ki vpliva na lokacijo, obliko in uporabo dobrin, virov ali institucij.« (Herbert in Link v Audretsch, 2002: 3)

Z vidika teorije menedžmenta sta Sahlman in Stevenson podjetništvo opredelila na sledeč način: »je način menedžmenta, ki vključuje zasledovanje priložnosti brez ozira na vire, ki so v tistem trenutku na voljo. Podjetniki identificirajo priložnosti, zbirajo potrebne vire, uresničujejo praktične akcijske načrte in žanjejo uspeh na časovno fleksibilen način.« (Sahlman in Stevenson v Audretsch, ibid)

#### **4.1.2. Psihološki in socialni vidiki podjetništva**

Najširšo definicijo, ki vključuje tudi psihološki in socialni vidik podjetništva je podala Komisija v Zeleni knjigi<sup>46</sup>. »Podjetništvo je miselnost in proces za ustvarjanje in razvijanje ekonomske aktivnosti ob spajanju tveganja, ustvarjalnosti in/ali

---

kot so: indeks inovativnosti, homoseksualnosti, boemstva, talentiranosti, stapljanja kultur, itn, z njimi pa utemeljuje vzpon podjetništva v nekaterih ameriških mestih. (Florida, 2003: 39-57)

<sup>46</sup> Za podrobnejšo predstavitev glej poglavje 5.4.

inovativnosti s preudarnim menedžmentom, znotraj nove ali že obstoječe organizacije.« (Evropska Komisija, 2003: 6)<sup>47</sup>

Zelena knjiga navaja izsledke Raziskave britanskih gospodinjstev<sup>48</sup>, ki je pokazala, da se ljudje za podjetništvo ne odločajo zgolj zaradi materialnih motivov, temveč zaradi samoizpolnitve (svobode, neodvisnosti in izzivov). Zadovoljstvo z delovnim mestom je pri samozaposlenih višja kot pri tistih, ki so zaposleni pri nekem drugem delodajalcu. Za zelo zadovoljne z delovnimi pogoji se je namreč izreklo 33 % samozaposlenih, ki ne zaposlujejo dodatnih delavcev ter 45 % samozaposlenih, ki zaposlujejo dodatne delojemalce. Na drugi strani je z delovnimi pogoji zadovoljnih zgolj 27 % tistih, ki niso samozaposleni. (Evropska Komisija, 2003: 7).

Študije dokazujejo, da ima podjetništvo v povezavi z ekonomskimi in psihološkimi vidiki širši družbeni pomen. Igra lahko pozitivno vlogo pri učinkovitejšem izvajanju zdravstvenih, izobraževalnih in humanitarnih storitev, kar ima za posledico nadomeščanje javnih storitev<sup>49</sup>. (Evropska Komisija, 2003: 8) V tem okviru gre omeniti tudi koncept odgovornega podjetništva. Le-ta naj bi predstavljal podlago, »da podjetja na prostovoljen način zagotavljajo socialne in okoljske potrebe pri poslovanju in v odnosu do uporabnikov.« (Europäische Kommission, 2004: 7) Na tem področju obstaja vrsta primerov dobre prakse evropskih MSP, ki segajo na različna področja poslovanja<sup>50</sup>.

---

<sup>47</sup> Za druge definicije podjetništva glej tudi: Hart, 2003: 5; Antončič et al., 2002: 29; Vahčič, 2000: 3.

<sup>48</sup> V angleškem izvorniku *British Household Survey*. Sicer Komisija v dokumentu ne navaja točnega vira.

<sup>49</sup> V okviru pobud za reformo evropskega socialnega modela se podjetništvo omenja eden kot od osrednjih ekonomskih konceptov. (Polish Lisbon Strategy Forum, <http://www.pfsl.pl/news.php?id=119&LNG=EN>, 25. 03. 2005.)

<sup>50</sup> Tako slovaško podjetje Progast svoje zaposlene redno pošilja na izobraževanja, le-ti pa na stroške podjetja to znanje prenašajo na verigo poslovnih partnerjev. Poljsko podjetje Eris posveča posebno pozornost zdravju svojih zaposlenih. Podjetje je v dveh letih vložilo 50.000 evrov v posebne preproge, ortopedske stole in obuvala za zaposlene. V podjetju sta zaposlena tudi zdravnik in medicinska sestra. Turško podjetje Arge svojim zaposlenim omogoča, da en dan v tednu brez izgube zaslužka posvetijo aktivnostim v nevladnih organizacijah, ki imajo za cilj izboljšanje življenjske kvalitete na lokalni, državni ali globalni ravni. (ibid: 18, 21, 25) Za primer instrumenta, ki podpira uveljavitev standardov socialnega poslovanja MSP glej: *The SME Key*, 2005.



### **4.1.3. Kompleksnost teorij o podjetništvu**

Razlog za težave pri definiranju podjetništva je kompleksnost, ki jo Audretsch pripisuje vsaj dvema razlogoma. Prvega pripisuje dejstvu, da se podjetniška aktivnost navezuje na številne prepletajoče se organizacijske oblike, kot so: posameznik, skupine ali omrežja, projekti, panoge, podjetja, celotne industrije ali celo geografske enote kot so denimo regije. Audretsch trdi, da je drugi razlog za kompleksnost relativnost koncepta sprememb glede na primerjalne analize. Trditev Audretsch preprosteje razloži s primerom, da lahko določena podjetniška aktivnost predstavlja novost za nekega posameznika, hkrati pa ne za podjetje ali industrijo. Avtor relativnost analogno razlaga tudi na nivoju vseh drugih že naštetih organizacijskih oblik, ob tem pa trdi, da naj bi ravno podjetniška aktivnost, ki je nova vsem organizacijskim oblikam nosila največjo potencialno vrednost. Preučevanje podjetništva tako zahteva analize številnih organizacijskih oblik. (ibid: 3, 32-36)

Kompleksnost preučevanja podjetništva je poglavitni razlog, da so kompleksne tudi politike njegovega spodbujanja. Za oblikovanje kvalitetnih politik je ključnega pomena operacionalizacija podjetništva. (Storey v Audretsch, 2002: 3) Dosedanja preučevanja podjetništva so oblikovala številne indikatorje. Med njimi gre omeniti: stopnje samozaposlitev, lastništva podjetij, zagona novih podjetij, stopnje njihove inovativne aktivnosti, sočasnega ustanavljanja in ukinjanja podjetij, rasti podjetij, stopnje zgodnje podjetniške aktivnosti<sup>51</sup>, itn. (Audretsch, 2002: 5)

---

<sup>51</sup> Stopnjo zgodnje podjetniške aktivnosti letno meri mednarodna raziskava GEM. Osredotoča se predvsem na potencialne podjetnike, zagone novih podjetij in podjetja, ki niso starejša od treh let in pol. V raziskavi že več let sodeluje tudi Slovenija, ki je po deležu odraslih prebivalcev, ki načrtujejo ali že imajo podjetje, v letu 2004 zasedla zadnje mesto med evropskimi državami ter predzadnje v svetovnem merilu. Raziskava tudi kaže na upad indeksa podjetniške aktivnosti za 2,6 %. (Rebernik, <http://www.finance-on.net/print.php?id=110297&tip=1>, 25. 01. 2005; Kalacun, Stanislava, <http://www.finance-on.net/show.php?id=110292>, 20. 01. 2005; Rebernik, <http://www.finance-on.net/print.php?id=80274&tip=1>, 25. 01. 2005.)

## 4.2. Politika spodbujanja podjetništva

Kot posledica razvoja znanstvene misli so v zadnjih letih vzcvetele številne poslovne šole. Ob tem pa je potrebno poudariti, da je bilo podjetništvo do danes skoraj popolnoma zapostavljeno s strani šol, ki se ukvarjajo z javnimi politikami in državnimi študijami. (Hart, 2003: 16) V tem se zrcali tudi dejstvo, da se je tudi sam termin politika spodbujanja podjetništva (PSP)<sup>52</sup> uveljavil šele pred kratkim; najprej med evropskimi avtorji<sup>53</sup>.

### 4.2.1. Gospodarska politika po drugi svetovni vojni

Podobno kot je že bilo omenjeno je bila v obdobju po drugi svetovni vojni večina ekonomistov prepričana, da imajo velike korporacije večjo produkcijsko učinkovitost ter da so motor tehnološke inovativnosti<sup>54</sup>. (Audretsch, 2003: 22-23) Pomen manjših podjetij je usahnil, javne politike pa so se ukvarjale s temeljnim vprašanjem, kako lahko družba izkoristi prednosti velikih korporacij v oligopolistični postavitvi, ob tem pa se izogne ali vsaj minimizira stroške, ki so posledica koncentracije ekonomske moči. Iz tovrstnega razumevanja družbeno-ekonomskih dejavnikov so izhajale politike, ki so bile usmerjene na:

- državno lastništvo privatnih podjetij (Francija, Švedska),
- zakonodajno okolje (Nizozemska, Nemčija) ter
- preprečevanje nastajanja trustov (ZDA).

Vsi različni pristopi so imeli torej skupen cilj: omejevanje moči velikih korporacij. (Audretsch, 2002: 45)

Na drugi strani so celo zagovorniki MSP trdili, da so le-ta manj učinkovita kot večje korporacije, da so le obrobno vključena v procese inovativnosti<sup>55</sup> ter da kompenzacije

---

<sup>52</sup> V angleščini *entrepreneurship policy*.

<sup>53</sup> Glej: Lundstrom in Stevenson v Hart, 2001: 4; European Commission, 2003b: 22.

<sup>54</sup> Tovrstno prepričanje se zrcali v včasih pogosto citiranem reku *Kar je dobro za General Motors, je dobro za ZDA*.

<sup>55</sup> Študije so temeljile na merjenju odhodkov porabljenih za raziskave.

za delo v MSP niso na takem nivoju kot v večjih podjetjih. Javne politike namenjene majhnim podjetjem so tako temeljile predvsem na moralnih in političnih argumentih. (Audretsch, 2003: 23-24; Audretsch 2002: 7) Glede na zaščitniški značaj politike, ki je bila značilna za obdobje po drugi svetovni vojni ni mogoče govoriti o politiki spodbujanja podjetništva, marveč kvečjemu o politiki za MSP<sup>56</sup>.

#### **4.2.2. Politika za mala in srednje velika podjetja vs. politika spodbujanja podjetništva<sup>57</sup>**

Politika namenjena MSP in PSP sta medsebojno povezana, a različna pojma.

Politika usmerjena na MSP se ponavadi nanaša na ukrepe, ki jih izvaja ministrstvo ali vladna agencija, katerih naloga je spodbujanje MSP. (Audretsch, 2002: 46) Klasificiranje podjetij glede na merilo velikosti gre prvenstveno razumeti v okviru funkcije oblikovanja in izvajanja javnih politik. Merila za razvrščanje podjetij glede na merilo velikosti so v posameznih državah različna<sup>58</sup>.

Od začetka leta 2005 je v Uniji v veljavi priporočilo Komisije, po katerem med MSP spadajo tista podjetja, ki imajo manj kot 250 zaposlenih, ki imajo manj ko 50 milijonov evrov letnih prihodkov od prodaje in/ali bilančno vsoto, ki ne presega 43 milijonov evrov. (Official Journal of the European Union (OJ), 2003a: 38-39)

Priporočilo deli MSP na: mikro, mala in srednje velika podjetja. Pri tem so mikro podjetja tista podjetja, ki imajo manj kot 10 zaposlenih, z letnimi prihodki od prodaje manj kot 2 milijona evrov in/ali letno bilančno vsoto, ki ne presega 2 milijona evrov.

---

<sup>56</sup> Pomemben mejnik v razvoju politike za MSP v ZDA predstavlja leto 1953, ko je bil sprejet Small Business Act. Na njegovi podlagi je bila ustanovljena agencija, katere naloga je še danes *pomagati, svetovati, asistirati in zaščititi <...> interese, ki jih imajo mala podjetja*. (U.S. Small Business Administration, [www.sba.gov/aboutsba/sbahistory.html](http://www.sba.gov/aboutsba/sbahistory.html), 06. 04. 2005.)

<sup>57</sup> V angleščini *Entrepreneurship policy vs. SME policy*.

<sup>58</sup> Za Slovenijo glej: Državni zbor Republike Slovenije, [http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje\\_zakonodaje/sprejeti\\_zakoni/sprejeti\\_zakoni.html](http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html), 24. 03. 2005a; Državni zbor Republike Slovenije, [http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje\\_zakonodaje/sprejeti\\_zakoni/sprejeti\\_zakoni.html](http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html), 24. 03. 2005b. Za mednarodno primerjavo meril, ki veljajo v tranzicijskih državah glej: Small and Medium-Sized Enterprises in Countries in Transition, 2003.

Mala podjetja imajo manj kot 50 zaposlenih, z letnimi prihodki od prodaje, ki so manjši od 10 milijonov evrov in/ali letno bilančno vsoto, ki prav tako ne presega 10 milijonov evrov. (ibid: 39)

Pri oblikovanju evropskih politik je upoštevanje značilnosti MSP izrednega pomena. Le-ta predstavljajo kar 99% vseh evropskih podjetij, v njih pa je zaposlenih 75 milijonov Evropejcev. (European Commission, 2005b: 5) Primerljive deleže in velik pomen imajo MSP tudi za slovensko gospodarstvo. (glej Rebernik et al., 2004; Žakelj, 2004)<sup>59</sup>.

PSP je širši pojem kot politika za MSP. »Politika spodbujanja podjetništva je sestavljena iz ukrepov, ki imajo za cilj bolj podjetniško obnašanje v regiji ali državi. <...> Politiko spodbujanja podjetništva definiramo kot tiste ukrepe, ki imajo namen neposredno vplivati na nivo podjetniške vitalnosti v državi ali regiji.« (Lundstrom in Stevenson v Audretsch, 2002: 46)

Medtem ko se politika za MSP osredotoča na obstoječa podjetja, se PSP osredotoča tako na že obstoječa kot tudi na potencialne podjetnike. Tako je mogoče trditi, da se PSP v večji meri osredotoča na proces sprememb kot na organizacijsko obliko in da se v večji meri osredotoča na dejavnike okolja, ki vplivajo na odločanje podjetnikov. Ukrepi PSP so namenjeni različnim organizacijskim oblikam<sup>60</sup>, politika za MSP pa prvenstveno podjetjem. Ob tem je seveda potrebno poudariti, da zaseda politika za MSP v PSP osrednje mesto. (Audretsch, 2002: 46-47)

Audretsch trdi, da je mogoče v praksi obe vrsti politik razlikovati tudi glede na dejstvo, da ima skoraj vsaka država ministrstvo ali državno agencijo, ki ima za poslanstvo razvoj MSP. Na drugi strani še nobena od držav naj ne bi ustanovila agencije, ki bi celostno skrbela za področje PSP. Slednja je v organizacijski pristojnosti številnih ministrstev, ki so denimo zadolžena za področje izobraževanja, trgovine ali imigracije. (ibid: 47)

---

<sup>59</sup> Za podrobnejšo primerjavo evropskega in ameriškega sektorja MSP glej: Karmel in Byron, 2002.

POLITIKA ZA MSP	POLITIKA SPODBUJANJA PODJETNIŠTVA
v središču je razvoj obstoječih organizacij	v središču je proces spremembe
večji poudarek je dan delovanju v danem okolju	večji poudarek je dan dejavnikom okolja, ki vplivajo na odločanje
v ospredju je osredotočenje na MSP	v ospredju je osredotočenje na različne organizacijske oblike
politiko izvaja pooblaščen ministrstvo ali agencija	izvajanje politike je organizacijsko razpršeno med več ministrstev ali agencij

### 4.2.3. Razlage razvoja, načel in značilnosti politike spodbujanja podjetništva

V sredini 70-ih let prejšnjega stoletja je v večini evropskih držav ter v ZDA začel naraščati pomen MSP. Empirični podatki so začeli kazati njihovo večjo ekonomsko uspešnost<sup>61</sup>. (Loveman in Sendenberger; Acs in Audretsch v Audretsch, 2002: 6) To je spodbudilo znanstvenike, da so začeli iskati razlage in razvijati teoretično podlago za tovrstne trende. Brock in Evans sta leta 1989 postavila šest hipotez, ki izhajajo iz prepričanja, da je trend posledica:

- tehnoloških sprememb, ki so zmanjšale razsežnosti ekonomije obsega v proizvodnji,
- globalizacije, zaradi katere so na trge vstopili novi tuji konkurenti, ki so trge naredili spreminjajoče,
- drugačne sestave trga delovne sile; na njem naj bi bilo več žensk, imigrantov, mladih in starejših, ki so jim mala podjetja lahko ponudila več fleksibilnosti,
- izoblikovanje okusa potrošnikov, ki so se od standardizirane masovne proizvodnje usmerili v stilizirane in bolj individualne produkte, kar je spodbudilo majhne nišne proizvajalce,
- deregulacije in privatizacije, ki sta novim in malim podjetjem olajšali vstop na trge, ki so jim do tedaj bili nedostopni ter

<sup>60</sup> Glej tudi poglavje 4.1.3.

<sup>61</sup> Na prehodu iz 70-ih v 80-a leta prejšnjega stoletja se je v ZDA za četrtno povečal delež prodajnih aktivnosti malih podjetij. V 80-ih je bil zaznan tudi trend naglega večanja BDP v MSP. V Evropi se je v istem času začel povečevati delež lastništva podjetij (npr. na Nizozemskem), pojavil pa se je tudi trend povečevanja zaposlovanja v proizvodnih MSP (npr. v Združenem Kraljestvu, Zahodni Nemčiji), itn. (Brock in Evans, Acs in Audretsch, Audretsch et al. v Audretsch, 2002: 7) Glej tudi: Karmel in Bryon, 2002: 26-28.

- povečane vloge inovativnosti, ki je v državah z drago delovno silo zmanjšala pomen masovne proizvodnje in spodbudila pomembnost podjetniške aktivnosti. (Brock in Evans v Audretsch, 2002: 7)

Zgodnja spoznanja o ekonomskem pomenu MSP<sup>62</sup> so predstavljala podlago za razvoj drugačnih pristopov k gospodarski politiki in kot izhodišče za razvoj sodobnih PSP.

Današnje gospodarske politike temeljijo na predpostavki, da se je zaradi globalizacije zgodil premik, po katerem predstavljajo na znanju temelječe ekonomske aktivnosti bistveno konkurenčno prednost. V tej funkciji Audretsch govori o »strateškem menedžmentu lokacij«. Danes v središču gospodarskih politik naj ne bi bila podjetja, marveč lokacije. (2003: 24-28) V ospredju politik je spodbujanje tistih ekonomskih aktivnosti, pri katerih so konkurenčne prednosti skladne z visokimi plačami in visokimi stopnjami zaposlenosti. Ekonomske teorije dokazujejo, da je slednje mogoče doseči edino takrat, ko ekonomske aktivnosti temeljijo na inovativnosti in znanju. (ibid)

PSP igra v »strateškem menedžmentu lokacij« osrednjo vlogo. Potreba po njej se je pojavila, ko sta se bila znanje in inovativnost prepoznana kot vira konkurenčnosti. Ključni cilj politike spodbujanja podjetništva je uspešno upravljanje okolja, ki omogoča razvijanje podjetniških aktivnosti, s tem pa gospodarsko rast na ciljnih lokacijah (mestih, regijah, državah, itn.)<sup>63</sup>. Podjetništvo namreč povezuje investicije v znanje in ekonomsko rast na določeni lokaciji. (ibid: 34-38)

Našteta spoznanja so imela za posledico spremembo temeljnih načel PSP<sup>64</sup>. Sodobna PSP se v večji meri osredotoča na:

- omogočanje in ne na omejevanje,
- lokalno in manj centralizirano,
- vnose<sup>65</sup> kot pa na rezultate specifičnih podjetij. (Audretsch, 2003: 21-22)

---

<sup>62</sup> O ekonomskem vplivu in značilnostih MSP so na voljo številne študije. Podroben pregled v Audretsch, 2002: 13-29. Za izsledke glej tudi: Žakelj, 2004: 13-15.

<sup>63</sup> Za oblikovanje instrumentov politike je ključnega pomena geografska dimenzija t.i. spill-over učinka (glej Audretsch, 2002: 9-10, 35-36, 43, 47)

<sup>64</sup> Veljalo bi trditi, da ugotovitve ter našteje spremembe tudi nasploh veljajo za gospodarsko politiko.

Pristop k PSP je v naštetih okvirih doživel dve konkretni spremembi. Prva se kaže v dejstvu, da je središče pristopa postalo ustvarjanje in komercializacija znanja. Politika se v manjši meri osredotoča več na tradicionalne instrumente politik, ki so imeli za pglavitni cilj omejevanje pogodbenega povezovanja podjetij, temveč se predvsem osredotoča na spodbujanje raziskav in razvoja, tveganega kapitala<sup>66</sup> in zagone novih podjetij<sup>67</sup>. (Audretsch, 2002: 50) Slednje se odraža tudi v številnih valovih deregulacij in privatizacij v Evropi. (ibid: 48; Audretsch, 2003: 35-36) Druga sprememba se kaže v pojavu številnih pobud t.i. politik omogočanja<sup>68</sup>, ki ne sodijo v jurisdikcijo tradicionalnih regulatornih agencij. Tovrstne politike imajo za posledico nastanek številnih znanstvenih, tehnoloških in raziskovalnih parkov<sup>69</sup>. (Audretsch, 2002: 51; Sternberg v Audretsch, ibid; Lugar in Goldstein v Audretsch, ibid)

#### **4.2.4. Upravičenost intervencije javne politike na področje spodbujanja podjetništva**

Kljub temu, da podjetništvo pozitivno vpliva na širši družbeni razvoj, to še vedno ne opravičuje s tem povezane intervencije javne politike. Razloge za njen obstoj gre iskati v nepopolnem delovanju trgov, kar se odraža v:

- eksternalijah omrežja (podjetja in zaposleni večji pomen dajejo lokacijam, kjer delujejo podjetja s skladnimi dejavnostmi in zaposlenimi, kar pripelje do geografske koncentracije in grozdenja)<sup>70</sup>,
- eksternalijah znanja (znanje nedvomno predstavlja javno dobro; lokalna bližina je bistvena za t.i. spill-over učinek; zaznan je pozitiven ekonomski učinek tudi kadar

---

<sup>65</sup> V angleškem izvorniku *inputs*.

<sup>66</sup> Za analizo instrumentov PSP v funkciji zagotavljanja javnega tveganega kapitala v ZDA glej: Lerner v Holtz-Eakin in Rosen, 2004: 1-19.

<sup>67</sup> Sicer se instrumenti PSP se delijo na »trde« in »mehke«. Med prve je mogoče prištevati vse finančne instrumente in aktivnosti podpore fizičnim vidikom poslovanja (npr. zagotavljanje ustreznih zemljišč in prostorov za poslovno dejavnost ali za oblikovanje poslovnih con, tehnoloških parkov in inkubatorjev). Med »mehki« se štejejo aktivnosti zagotavljanje podpore v obliki informacijskih in svetovalnih storitev ter programov izobraževanja in usposabljanja. (Rebernik et al., 2003: 22)

<sup>68</sup> V angleškem izvorniku *enabling policies*.

<sup>69</sup> Primer nemške prakse predstavlja projekt EXIST; glej: Bundesministerium für Bildung und Forschung, 2005: 16.

podjetniške pobude<sup>71</sup> niso uspešne; z vidika javnih politik ni pomembno, katero podjetje uspe, v kolikor uspejo in rastejo nekatera) ter

- eksternalijah učenja (posebno v območjih, ki nimajo podjetniške tradicije, je pomembno, da se ljudje učijo od podjetniških aktivnosti drugih in da razvijajo podjetniške strategije<sup>72</sup>). (Porter v Audretsch, 2002: 47-48)

---

<sup>70</sup> Za študije različnih vidikov sodelovanja med evropskimi MSP glej: Meyer, Jörn-Axel, 2004.

<sup>71</sup> Denimo zagoni novih podjetij ali poslovne ideje.



*»Nicht wie der Wind weht, ist entscheidend, sondern  
wie man die Segel setzt.«*

Lothar Seiwert

## **5. Evropska politika spodbujanja podjetništva**

### **5.1. Izvajanje politike spodbujanja podjetništva na nivoju Evropske Unije**

Na področju spodbujanja podjetništva je za strategijo izvajanja Unijine politike pristojen Generalni direktorat za podjetja in industrijo, ki deluje v okviru Komisije. Pravno podlago za aktivnosti Komisije zagotavlja 157. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske Unije. Predpisuje ukrepanje »namenjeno spodbujanju okolja, ki je naklonjeno pobudam in razvoju podjetij v celotni Skupnosti, zlasti malih in srednjih.« (Evropska unija, 2004: 64)

V okviru politik, ki segajo na različna področja družbenega življenja Komisija MSP namenja posebno mesto<sup>73</sup>. Velja izhajati iz teze, da tiste politike, ki posebno pozornost namenjajo MSP zelo pomembno vplivajo na splošno podjetniško aktivnost. Že je bilo omenjeno, da je mogoče govoriti o vplivu, tudi kadar politike prvenstveno niso usmerjene na podjetja. Tak primer so raziskovalne, izobraževalne, makroekonomske politike, itn.<sup>74</sup> Prav tako je mogoče predvidevati, da na raven podjetniške aktivnosti posredno vplivajo nekateri ukrepi politik, ki se osredotočajo celo na velika podjetja (npr. spodbude za investicije in njihovo internacionalizacijo). Podoben vpliv bi bilo verjetno mogoče dokazati tudi v povezavi s politikami, ki se prvenstveno osredotočajo na posamezne gospodarske sektorje ali panoge (npr. s področja industrije ali storitev<sup>75</sup>).

---

<sup>72</sup> Take predpostavke zahtevajo od javnih politik partnerski pristop do gospodarstva. (Audretsch, 2002: 48)

<sup>73</sup> Glej poročilo o vseh aktivnostih Unije namenjenih MSP: European Commission, 2003a. V njem so predstavljeni tudi obstoječi finančni instrumenti. (ibid: 50-59)

<sup>74</sup> Glej tudi: Black in Strahan, 2004: 59-83.

<sup>75</sup> Dokazan je denimo pozitiven vpliv, ki naj bi ga na MSP imelo sprejetje Direktive o storitvah na notranjem trgu. Glej: European Commission, [http://www.smallbusinessseurope.org/Issues/Directive%20on%20Services%20in%20the%20Internal%20Market/1089980011/Com\\_clarify](http://www.smallbusinessseurope.org/Issues/Directive%20on%20Services%20in%20the%20Internal%20Market/1089980011/Com_clarify), 28. 03. 2005. Glej tudi: Zupančič, <http://www.finance->

Kot je bilo že predstavljeno v poglavju 3.3 predstavlja spodbujanje podjetništva eno od ključnih prioritet Lizbonske strategije. Sicer za ukrepe evropske PSP predstavljajo izhodišče naslednji dokumenti:

**5.1.1. Evropska listina o malih podjetjih** (Santa Maria da Feira European Council, [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm), 22. 03. 2005)

Listina predstavlja »temelj Komisijine PSP, s katerim države članice izboljšujejo svojo učinkovitost«. (ibid: 4) Ugotavlja, da so mala podjetja glavni nosilci inovativnosti, zaposlovanja, socialnega in lokalnega povezovanja v Evropi, ob tem pa duhu inovativnosti in podjetništva pripisuje velik družbeni pomen. Uvaja ključno načelo, in sicer, da se v vseh politikah upošteva načelo »vidika malega podjetnika«<sup>76</sup>. Listina poziva k delovanju v skladu z desetimi usmeritvami, ki upoštevajo potrebe malih podjetij. Te predstavljajo: izobraževanje in usposabljanje za podjetništvo, cenejše in hitrejšo zaganjanje podjetij, boljša zakonodaja in druga regulativa, zagotavljanje strokovnega znanja, izboljšanje dostopa do interneta, čim boljše izkoriščanje trga, obdavčitev in finančne zadeve, krepitev tehnološke sposobnosti malih podjetij, uvedba uspešnih modelov elektronskega poslovanja in vrhunske podpore malemu gospodarstvu, razvijanje močnejšega in učinkovitejšega zastopstva interesov malega gospodarstva na evropski in nacionalni ravni<sup>77</sup>. (ibid: 7-8, 10-15)

---

[on.net/print.php?id=116810](http://on.net/print.php?id=116810), 10. 04. 2005. Za podrobnejšo študija vpliva, ki jih ima na mednarodno poslovanje MSP evropska ekonomska integracija glej: Hegge, 2002.

<sup>76</sup> V angleškem izvorniku *to think small first*.

<sup>77</sup> Listino so do danes potrdile tudi države, ki niso članice Unije (države zahodnega Balkana, Moldavija). Sredozemske države partnerice: Moroko, Alžirija, Tunizija, Egipt, Jordan, Izrael, Palestinska nacionalna uprava, Libanon in Sirija, pa so na njeni podlagi podpisale »Izjavo iz Caserte« o »Evrosredozemski listini za podjetje«. (ibid)

### **5.1.2. Večletni program za podjetja in podjetništvo 2000-2005 (VPPP) (OJ, 2000: 84-91)**

Program predstavlja glavni instrument politike Unije na področju spodbujanja podjetništva ter MSP. Predstavlja okvirni načrt za aktivnosti, katerih cilj je:

- krepiti rast in konkurenčnost podjetij v na znanju temelječem internacionaliziranem gospodarstvu,
- spodbujanje podjetništva,
- poenostavljanje in izboljševanje administrativnega in zakonodajnega okvira za podjetja, tako da lahko uspevajo raziskave, inovativnost ter ustanavljanje podjetij,
- izboljšanje finančnega okolja za podjetja, posebno za MSP,
- omogočiti gospodarstvu lažji dostop do Unijinih podpornih storitev, programov, omrežij ter izboljšanje koordinacije te pomoči. (ibid: 85)

Program prav tako predstavlja instrument za izvajanje desetih akcijskih usmeritev, ki jih je opredelila Evropska listina o malih podjetjih. Program vse našteje cilje izvaja preko treh instrumentov:

#### **a) Mreže Evropskih informacijskih centrov (EIC)**

Namen vzpostavitve mreže je povezovanje evropskih institucij in lokalnih akterjev, naloga posamičnih centrov pa informiranje, svetovanje in pomoč MSP, kadar se le-ta srečujejo s katero koli temo, ki je povezana z Unijo. Centri tudi neposredno podpirajo delovanje Komisije, s tem ko ji posredujejo povratne informacije o interesih in skrbah MSP<sup>78</sup>. (ibid: 88)

---

<sup>78</sup> Trenutno deluje preko 300 svetovalnih centrov, od tega trije v Sloveniji. (Evropska komisija, 2005a) Glej tudi: Euro Info Center Ljubljana, <http://www.pcmg.si/eic/>, 06. 04. 2005; Euro Info Center Maribor, <http://eic.mra.si>, 06. 04. 2005. Euro Info Center Koper, <http://eic.zrs-kp.si>, 06. 04. 2005.

## b) Finančnih instrumentov

MSP program neposredno ne podeljuje finančnih sredstev. Za zagotavljanje primernega finančnega okolja za MSP je Unija oblikovala posebne sheme, s katerimi upravlja EIF. Njihov namen je blažiti negativne eksternalije finančnih trgov. Omeniti gre naslednje:

- Program za zagon podjetja s sredstvi Evropske tehnološke pomoči (ETF)<sup>79</sup>
- Jamstvena pomoč za MSP (SMEG Facility)<sup>80</sup>
- Dejavnost za zagotavljanje zagonskega kapitala<sup>81</sup>. (ibid: 87-91)

## c) Razvoj politik

V okviru tega tematskega sklopa Komisija v sodelovanju z državami članicami preučuje in analizira, na kakšne načine je mogoče izboljšati okolje za podjetja. Predstavniki Komisije in nacionalni administratorji sodelujejo pri osrednjem projektu Najboljši postopek<sup>82</sup>. Cilj projekta je, da odločevalci bolje razumejo potrebe MSP, da se izmenjuje najboljše prakse ter da se vrednotijo politične odločitve.

Za petletno obdobje izvajanja VPPP je bilo predvidenih 450 milijonov evrov. (ibid: 86). Poleti leta 2004 je v okviru razprave o prihodnjem finančnem načrtu (2007-2013) Komisija predlagala vključitev naslednika Programa v novo finančno obdobje. (European Commission, 2004a: 12-13)<sup>83</sup> V skladu s tem je nato Komisija v kasnejšem predlogu predlagala podaljšanje izvajanja programa do konca leta 2006. Predlog je

---

<sup>79</sup> V angleškem izvorniku *Start-up Scheme of the European Technology Facility*. (European Investment Fund (EIF), [www.eif.org/venture/ecres/product.asp?prod=69](http://www.eif.org/venture/ecres/product.asp?prod=69), 09. 04. 2005.)

<sup>80</sup> V angleškem izvorniku *SME Guarantee Facility*. (European Investment Fund (EIF), [www.eif.org/portfolio/ecport/](http://www.eif.org/portfolio/ecport/), 09. 04. 2005.)

<sup>81</sup> V angleškem izvorniku *Seed capital action*. (European Investment Fund (EIF), [www.eif.org/vca/ec\\_resources/seed/index.htm](http://www.eif.org/vca/ec_resources/seed/index.htm), 09. 04. 2005.)

<sup>82</sup> V angleškem izvorniku *Best procedure*. (European Commission, [www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise\\_policy/best/best\\_procedure.htm](http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/best/best_procedure.htm), 28. 03. 2005.) Predlog za tovrstno prakso je leta 2000 podala Komisija. (European Commission, 2000).

utemeljila tudi s potrebo po časovnem sovpadanju z izvajanjem 7. Okvirnega raziskovalnega programa. Slednji naj bi se prav tako nanašal na obdobje 2007-2013. (Evropska Komisija, 2004: 4)<sup>84</sup>

### **5.1.3. Zelena knjiga o podjetništvu (European Commission, 2003b)**

Z Zeleno knjigo je Komisija oživiti javno debato o podjetništvu in PSP. Debata naj bi dala odgovora na dve temeljni vprašanji: zakaj se tako malo Evropejcev odloči za ustanovitev podjetja, glede na to, da sicer še vedno veliko posameznikov izraža zanimanje za podjetništvo ter zakaj malo evropskih podjetij raste oziroma zakaj le-ta rastejo počasi. (ibid: 10-21)

Zelena knjiga podjetništva ne obravnava zgolj kot sredstva za povečevanje gospodarske konkurenčnosti in rasti, temveč, upoštevajoč psihološke in socialne vidike, pristopa k fenomenu bolj celostno kot prejšnji dokumenti. V tem duhu vsebuje definicijo podjetništva<sup>85</sup>, njegov širši družbeni vpliv, analizo stanja ter primere dobre prakse v Evropi. Slednje je predstavljeno v okviru poglobljene študije o alternativnih oblikah PSP. Komisija za ukrepanje predlaga upoštevanje pristopa, ki temelji na naslednjih treh stebrih: zmanjševanju ovir za poslovni razvoj in rast, uravnoteženju tveganj in nagrad povezanih s podjetništvom ter taki družbi, ki podjetništvo ceni. Zelena knjiga je postavila 10 vprašanj, ki naj bi bili bistvenega pomena za oblikovanje agende evropske podjetniške politike.<sup>86</sup> (ibid: 6-8, 23-25)

---

<sup>83</sup> V skladu s prioritetami in ciljem maksimiziranja učinka naj bi program zaobjemal celotno področje spodbujanja konkurenčnosti in inovativnosti. (ibid)

<sup>84</sup> Poleg podaljšanja delovanja programa, predlog Komisije predlaga povišanje sredstev, ki so bila prvotno namenjena njegovemu financiranju (450 milijonov evrov) za 81,5 milijonov evrov. (ibid) To dejansko pomeni zmanjšanje sredstev na letni ravni za 9,5 milijona evrov. Zmanjšanju sredstev trenutno nasprotuje Evropski parlament. (glej: Evropski parlament, 2005)

<sup>85</sup> Glej tudi poglavje 4.1.2.

<sup>86</sup> Knjiga v ospredje postavlja naslednja vprašanja: kateri bi morali biti glavni cilji agende in kako je mogoče graditi model za podjetništvo v razširjeni Evropi; kako je mogoče izboljšati financiranje podjetnikov; kateri dejavniki najbolj omejujejo rast in internacionalizacijo; kakšna vrsta izobraževanja je potrebna za določene faze podjetniškega procesa, za določene družbene skupine ter katere vsebine naj vključuje; ali so ovire in spodbude za poslovni razvoj enake tudi v državah kandidatkah ter ali je zanje potrebno sprejeti posebne ukrepe (dokument je bil sprejet še pred širitvijo na deset novih članic; op. D.Š.); kako je mogoče pritegniti potencialne podjetnike, da raje prevzamejo podjetje kot da ustanovijo novega; kako »spin-offe« narediti bolj atraktivne; kako lahko izobraževanje podpira razvoj

#### 5.1.4. Evropski akcijski načrt za podjetništvo (European Commission, 2004b)

Na podlagi povratnih informacij, ki jih je spodbudila debata o Zeleni knjigi je Komisija oblikovala akcijski načrt. Opredeljuje pet strateških področij, kjer je potrebna bolj učinkovita politika. Ta področja so:

- spodbujanje podjetniške miselnosti,
- spodbude, da bi čim več ljudi postalo podjetnikov,
- taka podpora podjetnikom, ki bi za posledico imela rast in konkurenčnost,
- izboljšanje finančnih tokov ter
- ustvarjanje do podjetništva prijaznejšega zakonodajnega in administrativnega okvira. (ibid: 6)

Dokument je predstavljal izhodišče za oblikovanje t.i. Liste ključnih ukrepov<sup>87</sup>, ki poziva k izvajanju 38 različnih aktivnosti<sup>88</sup>. Akcijski načrt poudarja pomembno vlogo, ki bi jo pri njegovem izvajanju morale igrati države članice. Predvideva tudi letno vrednotenje uresničevanja aktivnosti tako na ravni Unije kot držav članic<sup>89</sup>. (ibid: 18)

---

podjetniške miselnosti in spretnosti; na kakšne načine bi lahko družbeni in privatni akterji promovirali podjetništvo ter na katerih nivojih? (ibid: 23-25)

<sup>87</sup> V angleškem izvorniku *Key action sheets*.

<sup>88</sup> Glej: European Commission,

[www.europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/action\\_plan/doc/keyactionsheets.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/action_plan/doc/keyactionsheets.pdf), 27. 03.

2005

<sup>89</sup> Pričetek vrednotenja je predviden za leto 2005. (ibid: 18)

*»Let me say this. It is as if I have three children - the economy, our social agenda and the environment. Like any modern father, if one of my children is sick I am ready to drop everything and focus on him until he is back to health. That is normal and responsible. But it does not mean I love the others any less«.*

José Manuel Barroso

## **6. Predlog Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (OPKI)<sup>90</sup> (Evropska komisija, 2005b)**

Glede na številne sklepe Sveta<sup>91</sup>, ki so imeli za cilj pospešitev izvajanja lizbonske strategije ter še posebej ob upoštevanju konkretnega poziva za pripravo integralne strategije za konkurenčnost<sup>92</sup>, je Komisija 6. aprila 2005 v odločevalski postopek poslala predlog OPKI, ki bo nasledil dosedanji VPPP<sup>93</sup>.

OPKI bo v enoten okvir združil Unijine podporne programe, katerih ključni cilj predstavlja spodbujanje inovacijske sposobnosti in trajnostne rasti<sup>94</sup>. Pri tem bo posebej upošteval s tem povezane okoljske vidike. Predstavljal bo instrument za doseg različnih ciljev, usmerjen pa je na različne ciljne skupine. Zato bo OPKI sestavljen iz treh različnih podprogramov: Programa za podjetništvo in inovativnost (PPI)<sup>95</sup>, Program podpore politiki za IKT<sup>96</sup> ter programa Inteligentna energija -

---

<sup>90</sup> V angleškem izvorniku: *Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)*.

<sup>91</sup> Predvsem sklepi vrhov v Lizboni (2000), Göteborgu (2001) ter pomladnih vrhov v Bruslju (2003, 2004, 2005). Glej poglavja: 3.2.1., 3.2.3., 3.2.4., 3.3., 3.4.1., 3.4.3. in 3.4.4.

<sup>92</sup> Glej poglavje: 3.2.3.

<sup>93</sup> Na podlagi poziva je Komisija meseca novembra 2003 objavila dokument, ki je opredelil smernice za pripravo strategije. (European Commission, 2003c). Pred pripravo predloga OPKI je Komisija izdala še posvetovalni dokument, ki je služil kot izhodišče za odprt posvet o obliki OPKI. (European Commission,

[http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise\\_policy/spec/documents/pace\\_consultation\\_document.pdf](http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/spec/documents/pace_consultation_document.pdf), 27. 03. 2005) Posvet je trajal od meseca decembra 2004 do februarja 2005.

<sup>94</sup> Kot bo predstavljeno v nadaljevanju, bo vključeval tudi relevantne dele nekaterih že obstoječih programov, čeprav se slednji prvenstveno ne osredotočajo na konkurenčnost in rast.

<sup>95</sup> V angleškem izvorniku: *The Entrepreneurship and Innovation Programme*.

<sup>96</sup> V angleškem izvorniku: *The ICT policy support Programme*.

Evropa<sup>97</sup>. Z vsakim podprogramom bo upravljal samostojen upravni odbor. (ibid: 3, 9, 16, 24-25)

## **6.1. Program za podjetništvo in inovativnost**

### **6.1.1. Ciljna področja in skupine**

Novi program bo vseboval vse elemente dosedanjega VPPP<sup>98</sup>, sicer pa bo v enoten okvir združil vse aktivnosti s področja PSP in MSP. S sprejetjem predloga bosta v enoten okvir vključeni področji povečevanja storitvene in industrijske konkurenčnosti. Dosedanji programi PSP teh vidikov niso zajemali. (ibid: 4, 16)

Eno od osrednjih ciljnih skupin predstavljajo za PSP potencialni podjetniki, posebej pa mladi. Poleg teh se bo PPI osredotočal tako na hitro rastoča visokotehnološka podjetja, kot tudi na tradicionalna, družinska in mikro-podjetja. (ibid: 4-5, 19, 29, 30)

Program bo podpiral tudi primerjalno preučevanje in izmenjave dobre prakse med nacionalnimi in regionalnimi oblastmi ter drugimi strokovnjaki. (ibid: 6, 13, 35)

### **6.1.2. Novi vidiki PSP: inovativnost, inovacijski sistemi, raziskave in okoljske dimenzije**

Komisija ugotavlja, da je nezadostna inovativnost glavni razlog počasne gospodarske rast. Zato bo PPI dodatno spodbujal sektorsko specifične inovacije, grozdenje, javno-privatna partnerstva ter aplikacije inovativnega menedžmenta. Osredotoča se na tehnološki transfer ter upravljanje z intelektualno in industrijsko lastnino. Posebej je

---

<sup>97</sup> V angleškem izvirniku: *The Intelligent Energy - Europe Programme*.

<sup>98</sup> Glej poglavje 5.1.2.



izpostavljeno spoznanje, da linearni model inovativnosti<sup>99</sup> ne more predstavljati temelja za oblikovanje sodobnih politik. (ibid: 6, 19, 30)

V povezavi s tehnološkimi inovacijami bo PPI podpiral tisti del inovacijskega in raziskovalnega procesa, ki je povezan s transferjem dosežkov na trg. Spodbujal bo tudi netehnološke inovacije. Osredotočal se bo na razvoj inovativnega upravljanja in kulture z analizo ter spremljanjem inovacijske uspešnosti, razvoja in koordinacije inovacijske politike<sup>100</sup>. S tem namenom bo PPI spodbujal vzajemno učenje, ki naj bi imelo za cilj odličnost pri oblikovanju politik na nivoju nacionalne in regionalne inovativnosti. Program bo vseboval tudi vse inovacijske aktivnosti Unije, ki so bile preizkušene in razvite v preteklih okvirnih raziskovalnih programih<sup>101</sup>. Program je komplementaren s 7. Okvirnim raziskovalnim programom<sup>102</sup>. (ibid: 4, 6, 8, 11, 13, 19, 35, 40)

V program bodo po novem vključeni elementi Finančnega instrumenta za okolje (LIFE)<sup>103</sup>, ki podpira inovativne tehnike in metode s področja okoljskih tem. Sicer je program LIFE že do sedaj velik del sredstev namenjal MSP. (ibid: 4, 78)

Vidiki inovacijske in okoljevarstvene politike bodo povezani tudi z izvajanjem Akcijskega načrta za okoljske tehnologije (ETAP)<sup>104</sup>. PPI je namreč opredeljen kot eden od instrumentov za njegovo izvajanje. Poglavitni cilj akcijskega načrta je odpravljanje ovir za razvoj okoljskih tehnologij, ki bi ščitile okolje ter prispevale k konkurenčnosti in gospodarski rasti. (ibid: 4, 18)

### **6.1.3. Ključni cilji Programa za podjetništvo in inovativnost**

---

<sup>99</sup> Model predpostavlja, da vodijo raziskave neposredno vodijo do inovacij.

<sup>100</sup> Vidiki inovacijske politike so podrobneje predstavljeni v Biegelbauer in Borrás, 2003 ter v Bučar in drugi, 2003.

<sup>101</sup> Glej: Community Research and Development Information Service (CORDIS), <http://www.cordis.lu/innovation/en/home.html>, 07. 04. 2005.

<sup>102</sup> Glej: Evropska komisija, 2005c. Oba predloga sta pripravljena za izvajanje v obdobju novega finančnega načrta 2007-2013. Glede na to, da bo le-ta v veliki meri odražal aktualne strateške prioritete, je tudi programa potrebno prvenstveno dojemati v funkciji izvajanja lizbonskih ciljev.

<sup>103</sup> Glej: OJ, 1992.

### **a) Prijaznejše zakonodajno in administrativno okolje**

Prvega od ključnih ciljev predstavlja izboljšanje zakonodajnega in administrativnega okolja tako za podjetja kot inovacije. PPI področje opredeljuje kot indikator za uspešnost spodbujanja podjetniške miselnosti, spretnosti in kulture ter kot sredstvo uravnoveženje pomena podjetniških tveganj in nagrad. (ibid: 6, 30, 63, 66)

### **b) Dostop do virov financiranja za MSP v fazi zagona in rasti**

Izvajanje finančnega dela programa bo na podlagi tržnega pristopa kot v dosedanjih programih izvajal EIF<sup>105</sup>. PPI bo največjo pozornost namenil šibkemu lastniškemu in tveganemu kapitalu ter posojilom in jamstvom za MSP. (ibid: 5, 29)

Instrumenti, ki v dosedanjem programu niso vključeni, bodo po novem omogočali lažji dostop do ustanovnega kapitala ter do kapitala, ki ga mlada podjetja potrebujejo v zgodnjih fazah delovanja. Sredstva bodo na voljo v okviru Pomoči za hitro rast in inovativna MSP<sup>106</sup>. Kot pove že ime bodo aktivnosti posebej osredotočene na inovativne dejavnosti, pri čemer je cilj pomoči, da lahko podjetja s temi sredstvi trgu ponudijo svoje produkte in storitve ter da ob tem nadaljujejo dejavnosti na področju raziskav in razvoja. (ibid: 31-33, 50-51)

V novem programu bo ohranjena shema Jamstvene pomoči za MSP. Osredotočala se bo na: olajševanje dostopa do posojil za hitro rastoča MSP, zagotavljanje mikro-kreditov, olajševanje dostopa do lastniškega in kvazi-lastniškega kapitala ter na nova jamstva, ki bodo omogočala dodatno zadolževanje z delitvijo tveganja med podjetji in izbranimi institucijami. (ibid: 6, 31-32, 51-53)

PPI bo vseboval bo posebno shemo<sup>107</sup>, ki bo podpirala sposobnost finančnih posrednikov, da bi se lahko le-ti lažje osredotočali na dodatno investiranje in na

---

<sup>104</sup> Glej: Evropska komisija, 2004c.

<sup>105</sup> Dosedanje izvajanje finančnih storitev za MSP je ovrednotilo poročilo, ki ga je pripravila revizorska hiša Deloitte&Touche. Le-to ocenjuje dosedanje delovanje EIF. (Deloitte & Touche, 2003: 9).

<sup>106</sup> V angleškem izvorniku: *The High Growth and Innovative SME Facility (GIF)*.

<sup>107</sup> V angleškem izvorniku: *Capacity building scheme (CBS)*.

tehnološke vidike investicij. Instrumenti financiranja bodo posebej namenjeni državam, v katerih je raven bančnega posredništva nižja od povprečja v Uniji. (ibid: 6, 33, 53)

### **c) Podporno okolje**

Predlog PPI izpostavlja pomembnost uspešnega delovanja podpornih storitev namenjenih podjetjem. Podporno okolje tako prepozna kot ključen element izvajanja programov Unije ter kot sredstvo povezovanja Komisije in MSP. Glede na predlog bodo podporne institucije igrale osrednjo vlogo pri posredovanju informacij v zvezi delovanjem in možnostim, ki jih ponuja notranji trg. Vplivale naj bi na transnacionalni transfer inovativnosti, znanja in tehnologije. Za uspešno delovanje podpornega okolja predlog podpira analizo politik, razvoj in njihovo koordinacijo med posameznimi nacionalnimi državami. Spričo tega bo spodbujal tesnejše medinstitucionalno sodelovanje tako na ravni nacionalnih držav kot regij (ibid: 6, 30, 34-36, 58).

## **6.2. Program podpore politiki za IKT**

Program ima za poglavitni cilj povečanje javnega investiranja v IKT ter njihovo širšo uporabo s strani državljanov, podjetij in držav. Z namenom, da bi bile dosežene večje sinergije bodo v Program podpore politiki IKT vključeni cilji dosedanjih programov e-TEN<sup>108</sup>, MODINIS<sup>109</sup> in e-CONTENT<sup>110</sup>. (ibid: 6-7, 75)

Osredotočal se bo na razvoj:

- vključujoče informacijske družbe in izboljšanje kvalitete življenja,

---

<sup>108</sup> Program je namenjen priznavanju in uporabi čezevropskih informacijsko-telekomunikacijskih storitev. (OJ, 1997)

<sup>109</sup> Program podpira primerjalne aktivnosti in študije, ki imajo za cilj boljšo implementacijo strategije razvoja informacijske družbe - eEurope. (OJ, 2003c)

<sup>110</sup> Slednji spodbuja razvoj inovativnih digitalnih vsebin. (OJ, 2001a)

- bolj učinkovitih in smotrnih informacijskih storitev na področjih, kjer vlada javni interes,
- enotnega evropskega informacijskega prostora in na krepitev notranjega trga za s tem povezane produkte in storitve,
- trenutno razdrobljenega trga digitalnih vsebin ter produkcije in distribucije evropskih spletnih vsebin ter
- kulturne in jezikovne raznolikosti v informacijski družbi. (ibid: 7, 35-37, 64-65)

### **6.3. Program Inteligentna energija - Evropa**

Inteligentna energija - Evropa je »netehnološki program s področja energije, ki se osredotoča na odpravo netehničnih ovir, ustvarjanju tržnih priložnosti in ozaveščanje.« (ibid: 8) Njegov cilj predstavlja vzpostavitev učinkovite podpore vidikom trajnostnega razvoja, ki so povezani z energijo in uspešno doseganje splošnih ciljev varovanja okolja, varnosti dobave energije in konkurenčnosti<sup>111</sup>. Program bo zasledoval tudi konkretne cilje povečevanja uporabe obnovljivih virov energije<sup>112</sup>. Do leta 2010 naj bi Unija podvojila potrošnjo energije, ki prihaja iz obnovljivih virov na 12 %, povečala naj bi delež produkcije električne energije iz obnovljivih virov na 21 % in delež bio-goriv za transportne potrebe na 5,75 %. Države članice naj bi se tudi zavezale k zmanjševanju končne porabe energije za 1 % na leto. (ibid: 7-8, 12, 21-22, 40, 68)

Program ne predstavlja novosti. V veljavi je že od leta 2003<sup>113</sup>, po prvotnih načrtih pa naj bi se iztekel leta 2006. (ibid: 7, 22)

V okviru OPKI bo predstavljal temelj za ukrepe, ki bodo med drugim namenjeni:

- razvoju in izvajanju zakonodaje na področju energije,
- povečevanju vlaganj v nove in dobro delujoče tehnologije,

---

<sup>111</sup> Delovanje Unije na tem področju zagotavlja prvi odstavek 175. člena pogodbe o Evropski Uniji. (Evropska unija, 2004: 69)

<sup>112</sup> Cilji so bili predstavljeni tudi v dokumentu: European Commission, 2004d.

<sup>113</sup> Glej: OJ, 2003b.

- povečevanju energetske učinkovitosti, uporabe obnovljivih in raznolikih virov energije,
- zmanjševanju razkoraka med demonstracijo inovativnih tehnologij ter trženjem in široko uporabo,
- izboljšanju upravne sposobnosti za razvoj strategij in politik ter za izvajanje obstoječe zakonodaje,
- zaščiti naravnih virov pri doseganju trajnostnega ekonomskega razvoja in socialne kohezije. (ibid: 8, 22, 40)

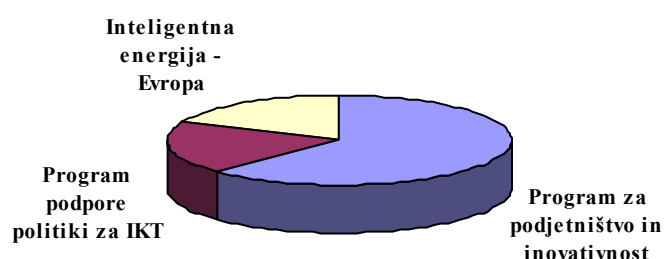
Program se bo izvajal na treh področjih in sicer pri:

- doseganju energetske učinkovitosti in racionalne rabe energije (SAVE),
- razvoju novih in obnovljivih virov energije za centralizirano in decentralizirano produkcijo električne energije in toplote ter pri njihovi integraciji v lokalno okolje in energetske sisteme (ALTENER),
- razvoju energetskega vidika transporta ob povečanju novih, obnovljivih in uporabi raznolikih goriv (STEER)<sup>114</sup>. (ibid: 8, 22, 41)

#### **6.4. Finančna projekcija predloga Programa za konkurenčnost in inovativnost**

Glede na predlog Komisije je za financiranje OPKI v časovnem obdobju 2007 do 2013 predvidenih preko 4,2 milijarde evrov. Od tega bo večinski delež sredstev - približno 62,5 % ali 2631 milijonov - namenjen Programu za podjetništvo in inovativnost. Za Program podpore politiki za IKT je predvidenih približno 19 % vseh sredstev (ali 801,6 milijonov), za program Inteligentna energija - Evropa pa okrog 18,5 % (ali 780 milijonov). (glej: Graf 1)

**Graf 1: Delež sredstev namenjenih programom OPKI**



#### 6.4.1. Ocena višine finančnih sredstev glede na dosedanje programa

Poglobljena analize sprememb v višini finančnih sredstev, ki so namenjena za delovanje dosedanjih programov s tistimi, ki so predvidena za delovanje OPKI, ni cilj diplomskega dela. Objektivno preučevanje, ki bi imelo za cilj ugotoviti, za koliko so se sredstva namenjena PSP povečala ali zmanjšala, bi zahtevalo podrobno analizo ekonomskih dejavnikov<sup>115</sup>, predvsem pa vsebine številnih programov. Kot je bilo namreč že omenjeno bo OPKI predvidoma zajemal nove vsebinske elemente, ki se trenutno financirajo v okviru drugih programov<sup>116</sup>, vključeval pa bo tudi nove instrumente politik.

---

<sup>114</sup> Program iz leta 2003 vsebuje še aktivnosti mednarodnega sodelovanja - COOPENER. Slednje se bodo v prihodnje izvajale v okviru instrumentov nove podpore zunanjim aktivnostim. Glej ibid: 9, 23 in European Commission, 2004e.

<sup>115</sup> Denimo inflacije.

<sup>116</sup> Tukaj je potrebno dodatno upoštevati, da so aktivnosti nekaterih programov financirane z drugimi finančnimi programi. Tako denimo 67 % sredstev za ETAP zagotavlja 6. Okvirni raziskovalni program.

Da pa bi bila mogoča vsaj okvirna primerjava višine financiranja, se je ob upoštevanju različne dolžine časovnih obdobj delovanja programov smiselno osredotočiti na posamezne letne deleže izbranih programov. (glej: Tabela 6.1)

Dosedanji programi	Letno	Programi OPKI (2007-2013)	Letno
a) VPPP (2000-2005) <sup>117</sup>	90		
b) LIFE (2005-2006) <sup>118</sup>	158,6		
c) ETAP (2004-2008) <sup>119</sup>	7,4		
<b>a) + b) + c)</b>	<b>256</b>	<b>PPI</b>	<b>375,9</b>
d) e-TEN (2005) <sup>120</sup>	46,9		
e) MODINIS (2003-2005) <sup>121</sup>	7		
f) e-CONTENT (2001-2005) <sup>122</sup>	25		
<b>d) + e) + f)</b>	<b>78,9</b>	<b>Program podpore politiki za IKT</b>	<b>114,5</b>
<b>g) Inteligentna energija - Evropa (2003-2006)<sup>123</sup></b>	<b>50</b>	<b>Inteligentna energija - Evropa</b>	<b>111,4</b>
<b>SKUPAJ:</b>	<b>384,9</b>	<b>SKUPAJ:</b>	<b>601,8</b>

Vsi zneski so v milijonih evrov.

Tabela: 6.1

Dosedanji VPPP je imel za svoje delovanje letno na voljo 90 milijonov evrov, kar pomeni, da je za OPKI skupno predvidenih več kot štiri krat toliko finančnih sredstev.

Izračun letnega deleža je za vse programe narejen na podlagi analize zadnjega dokumenta, ki je določil porabo. Doslej delujoči programi, ki so predstavljeni v Tabeli 6.1, so vanjo uvrščeni zato, ker se bodo nekateri elementi ali vse njihove aktivnosti predvidoma nadaljevale v OPKI. Potrebno je poudariti, da v tabeli niso upoštevane nove aktivnosti, ki so bile doslej del 6. Okvirnega raziskovalnega programa. Le-te so bile namreč v okvirnem programu razpršene po različnih

<sup>117</sup> OJ, 2004: 86.

<sup>118</sup> OJ, 2004: 4.

<sup>119</sup> European Commission, 2004c: 41-42.

<sup>120</sup> European Commission, 2005a: 16.

<sup>121</sup> OJ, 2003c: 3.

<sup>122</sup> OJ, 2004a: 34.

<sup>123</sup> OJ, 2003b: 34.

postavkah. To onemogoča preprost izračun in pregledno predstavitev, koliko se za financiranje teh aktivnosti namenja do sedaj.

Že omenjeno je bilo omenjeno, da bo OPKI vključeval nekatere dodatne aktivnosti. Kljub temu je na ravni celotnega OPKI ter njegovih podprogramov mogoče opaziti izrazito povečanje sredstev. Mogoče je trditi, da bo največje absolutno povečanje sredstev glede na predhodne programe beležil jedrni PPI. Največje relativno povečanje sredstev bo po novem namenjeno okoljskim vidikom programa Inteligentna energija - Evropa<sup>124</sup>. Višina sredstev za PPI in Program podpore politiki za IKT se bo glede na okvirne izračune relativno povišala za podoben delež.

---

<sup>124</sup> Ob tem je potrebno poudariti, da je okoljska dimenzija tudi zelo pomemben del PPI.



*»What is important is to keep learning, to enjoy challenge, and to tolerate ambiguity. In the end there are no certain answers.«*

Martina Horner

## **7. Interpretacija rezultatov v luči zastavljenega vprašanja**

V uvodnem delu je bilo postavljeno naslednje vprašanje: *katere spremembe vnaša v politiko spodbujanja podjetništva predlog Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost?*

Na začetku je bilo prav tako poudarjeno, da bodo s ciljem povečanja aplikativnosti dela rezultati interpretirani kot sugestije, ki bi lahko služile za razvoj konkretnih nacionalnih politik. Seveda so sugestije prvenstveno namenjene slovenski PSP. Pri tem je potrebno posebej poudariti, da tovrstna priporočila temeljijo zgolj na analizi novosti, ki jih prinaša predlog OPKI in ne na podrobnem preučevanju slovenske PSP. Že je bilo omenjeno, da predlog OPKI predstavlja najnovejši dokument Unije s področja PSP. Zato je smiselno izhajati iz predpostavke, da se v programu zrcalijo: dosedanje praktične izkušnje izvajanja PSP (na evropskem in na nivojih članic Unije), aktualna spoznanja znanstvene teorije o PSP ter vpliv aktualnih evropskih političnih prioritet, ki so celostno povezane v lizbonske cilje. Ob teh predpostavkah ter ob upoštevanju stanja in značilnosti slovenske PSP, lahko predlog OPKI predstavlja izhodišče za njen nadaljnji razvoj v funkciji doseganja lizbonskih ciljev.

Posamezne novosti, ki jih kot osrednji program evropske PSP prinaša predlog OPKI ni mogoče razumeti kot instrumente za doseg posamičnega cilja ali kot izvajanje samostojnega teoretičnega načela. Tako cilji kot načela so med seboj tesno povezani. Enako velja tudi za vidik strateških priorit. V vseh spremembah se namreč zrcalijo prioritete lizbonskega procesa. Gre torej za številne manjše in medsebojno povezane novosti, ki jih je z namenom večje preglednosti in sporočilnosti mogoče združiti v štiri temeljne točke:

### **7.1. Osredotočenje na koncept inovativnosti**

V skladu s sodobnimi teoretičnimi načeli PSP se predlog OPKI osredotoča na proces inovativnih sprememb. Inovativnost na splošno predstavlja enega od osrednjih elementov definicije podjetništva.

Inovativnost je proces in ne zgolj njegov rezultat. Tudi posamezen izum ali ideja še ne predstavljata inovacije. Za nekoga imata lahko uporabno vrednost, a o inovacijah je mogoče govoriti šele takrat, ko imata uporabno vrednost na trgu. Ob upoštevanju vseh naštetih vidikov in zavračanju linearnega modela inovativnosti so v predlog OPKI uvrščeni tisti inovativni programi (LIFE) ali deli programov (7. Okvirni raziskovalni program), ki se osredotočajo na končne faze inovativnega procesa - komercializacijo. **Glede na to bi bilo mogoče trditi, da je v enoten program PSP smiselno vključiti tiste programe (ali pač dele posameznih programov), ki se osredotočajo na komercializacijo inovativnih aktivnosti, ne glede na vsebinsko področje.**

Predlog izpostavlja v večji meri netehnološke inovacije. Gre za upoštevanja vredno usmeritev, saj primeri iz prakse kažejo, da imajo poleg tehnologije na hitro rast podjetij pomemben vpliv tudi inovativni poslovni modeli<sup>125</sup>.

---

<sup>125</sup> Slednje dokazuje vzpon: poceni letalskih prevoznikov, številnih podjetij iz oglaševalske industrije, »co-brand« kartičnih ponudnikov, itn.

## **7.2. Horizontalna širitev politike s ciljem povečevanja konkurenčnosti**

V predlog OPKI so vključene vse aktivnosti s področja spodbujanja MSP, ne glede na to, ali ta prihajajo iz storitvenega ali industrijskega sektorja. Povezovanje temelji na predpostavki, da je potrebna proaktivna in ne protekcionistična politika na področju spodbujanja MSP. Zaznati je mogoče odmik od tradicionalne politike, ki je predpostavljala, da so industrijska podjetja velika podjetja in da tako le-ta potrebujejo v temelju drugačno politiko kot MSP. Vzrok za spremembo gre iskati v širšem razumevanju PSP in v večji pomembnosti koncepta konkurenčnosti v okviru globalizacijskih trendov.

V luči globalizacijskih sprememb lahko dolgoročna konkurenčnost podjetij temelji zgolj na inovativnih in na znanju temelječih aktivnostih. To dejstvo ni pogojeno z vsebino teh aktivnosti ali s kvantitativnimi značilnostmi organizacije, v kateri aktivnosti potekajo. **Spoznanja kažejo na potrebo po oceni smotrnosti obstoječe razporeditve področij gospodarskih politik. Pri tem je kot ključno merilo potrebno upoštevati dejavnike povečevanja konkurenčnosti. V središču potencialnih reform ne smejo biti sektorji, panoge ali kvantitativne značilnosti podjetij, marveč inovativne in na znanju temelječe aktivnosti. Tovrstne elemente z različnih področij politik je smotrno vključiti v enoten okvir PSP. Slednje implicira bolj horizontalen pristop k povečevanju konkurenčnosti podjetij.**

## **7.3. Informacijsko-komunikacijske in eko-tehnologije kot strateška prioriteta in dejavnik doseganja dolgoročne konkurenčnosti**

Predlog OPKI predvideva širitev obstoječega VPPP preko klasičnih vsebinskih mej področja gospodarske politike, kar je nedvomno posledica vpliva prioritet lizbonskega procesa. Čeprav bo v ospredju OPKI povečevanje gospodarske konkurenčnosti, gre tvegati posplošeno oceno, da posamezni podprogrami jasno zrcalijo tri glavne strateške prioritete lizbonskega procesa. Program za konkurenčnost v večji meri zasleduje cilje povečevanja gospodarske konkurenčnosti, Program podpore politiki za IKT v večji meri poudarja vidike socialne kohezije, program Inteligentna energija - Evropa pa ekološke vidike. **Teme PSP je smotrno prevetriti in jih dopolniti s**

**prioritetami lizbonske strategije. Nedvomno je pri tem potrebno izhajati iz moralne odgovornosti, da cilj politik ne sme biti zgolj doseganje konkurenčnosti, marveč doseganje konkurenčnosti v dolgoročnem smislu, kar implicira upoštevanje socialnih in ekoloških dejavnikov.**

#### **7.4. Večji poudarek na finančnih instrumentih politike spodbujanja podjetništva**

Ob širitvi vsebinskih področij, je bilo pričakovati, da se bo nov predlog OPKI zavzemal za povečanje finančnih sredstev. Po grobih analizah je mogoče trditi, da gre za velik porast<sup>126</sup>. Strateške prioritete tudi tukaj nedvomno odraža povišanje sredstev za program Inteligentna energija - Evropa, kateremu se bo delež finančnih sredstev najbolj povečal. Kot je bilo že omenjeno bo največ sredstev namenjeno jedrnemu Programu za konkurenčnost in inovativnost. Ob tem gre poudariti opažanje, da je bila največja pozornost pri oblikovanju finančne konstrukcije ter pripadajočih instrumentov namenjena podjetnikom in podjetjem, ki se nahajajo v zgodnjih fazah delovanja. Predlog uvaja nove finančne instrumente. Pri tem gre izpostaviti lažji dostop do sredstev za zagon podjetij, številčnejša jamstva ter instrumente, ki bodo stimulirali privatna vlaganja v podjetniške aktivnosti.

**Če se družbene prioritete jasno ne odražajo v primernih finančnih načrtih, tudi najboljše javne politike ne morejo biti uspešne na ključnih strateških področjih. Ob oblikovanju PSP se je prav tako potrebno zavedati, da ni pomembna samo kvantiteta finančnih sredstev, temveč tudi kvaliteta finančnih instrumentov. Pod**

**vplivom dosedanjih izkušenj se evropska PSP s predlogom usmerja na začetne faze razvijanja podjetniške aktivnosti in na mobilizacijo privatnega kapitala. Analiza vidika finančnih instrumentov politike nasploh sugerira, da je potrebno PSP nenehno povezovati z aktualnimi strateškimi prioritetami.**

*»All meanings, we know, depend on the key of interpretation.«  
George Eliot*

## **8. Utemeljitev rezultatov v sistemski teoriji**

Spremembe v evropski PSP je mogoče smiselno utemeljiti tudi v sistemski teoriji, ki je bila osvetljena v drugem poglavju tega dela.

Glede na teoretska spoznanja velja trditi, da so se z vidika časovnega razvoja akterji političnega podsistema Unije pri dosedanjem strateškem usmerjanju družbenega sistema zavedali omejitev načrtovanja in iracionalne kompleksnosti. Slednje se kaže v pogostem iskanju družbenega konsenza in v rednem spreminjanju strateških prioritet, kar je posledično pripeljalo do sprememb v delovanju instrumentov političnega podsistema.

Pri oblikovanju sodobnih instrumentov evropskega političnega podsistema se upošteva vlogo dejavnikov, ki povečujejo obseg in učinkovitost produkcijskega podsistema. Na tem mestu je denimo potrebno omeniti spodbujanje produkcijskih aktivnosti, ki omogočajo racionalnejše odločanje z obvladovanjem informacij, večje medosebno in medorganizacijsko povezovanje ter kakovostnejše funkcijsko

---

<sup>126</sup> Na tem mestu gre zgolj omeniti, da pri tem ne gre za splošen trend zviševanja višine javnih sredstev namenjenih gospodarstvu. Komisija v predlogu, ki se trenutno nahaja v odločevalskem postopku,

dopolnjevanje. Kot ključnemu dejavniku postindustrijske produkcije je največja pozornost namenjena inovativnosti. Ob tem je potrebno poudariti, da slednja ne predstavlja zgolj dejavnika za povečevanje učinkovitosti produkcijskega podsistema, marveč tudi konceptualno stičišče, preko katerega se tesneje povezujejo postindustrijski podsistemi. Primer v delu preučevanega instrumenta odraža povezovanje produkcijskega in znanstvenega podsistema.

Horizontalna širitev vsebinskih področij preučevanega instrumenta odraža funkcijo političnega podsistema kot strateškega povezovalca med drugimi podsistemi. V tem se prav tako zrcali njegova vloga osrednjega akterja v odnosu med družbenim in naravnim sistemom. Ekološke vidike, katere vključuje preučevani instrument pa ne gre razumeti zgolj enoznačno. Poleg generične vloge, ki jo politični sistem igra v odnosu do naravnega okolja, dejavnosti na tem področju usmerja družbeni konsenz. V preučevanem primeru gre za konsenz o trajnostnem razvoju, ki se odraža v strateškem krovnem programu ter posledično v njemu podrejenih instrumentih političnega podsistema, med katere je mogoče šteti tudi preučevani primer iz tega dela.

*»Res nullius cedit primo occupanti.«*

latinski rek

## **9. Zaključek**

Glede na analizo literature, na katero se pričujoče delo opira je mogoče trditi, da se s preučevanjem PSP ukvarja razmeroma malo avtorjev, ne glede na znanstveno disciplino. Upoštevajoč osrednjo vlogo, ki jo ima podjetništvo v PSP in glede na tradicionalne teorije, bi verjetno večina njeno preučevanje uvrstila med bolj ali manj ekskluzivne dejavnosti ekonomskih znanosti. Eden od namenov tega dela je bilo osvetliti vidike PSP, ki predstavljajo za družbene in humanistične študije še razmeroma slabo raziskano področje. V tem smislu gre ob koncu pozvati k številčnejšim politološkim preučevanjem fenomena, tako z vidika analize politik, aktualnih političnih tem kot politične teorije.

*»Es ist schon hart genug meine Meinungen im Kopf zu behalten, ohne sich dann noch an die Begründungen dafür erinnern zu müssen.«*

Friedrich Nietzsche

## **10. Viri**

### **Samostojne publikacije ter članki iz znanstvenih in strokovnih revij:**

Antončič, Boštjan et al. (2002): »Podjetništvo«. Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Audretsch, David B. (2002): »Entrepreneurship: A survey of the Literature«. Institute for Development Strategies, Indiana University & Centre for Economic Policy Research (CEPR), London.

Audretsch, David. B. (2003): »Entrepreneurship Policy and the Strategic Management of Places«. V: Hart, David M. (ur.): »The Emergence of Entrepreneurship Policy«. Cambridge University Press, Cambridge, str. 20- 38.

Berlic, Maja (2004): »Trojna spirala: razmerje med znanostjo, industrijo in politiko v razvitem svetu in pri nas: diplomsko delo«. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Biegelbauer, Peter S. in Susana Borrás (2003): »Innovation policies in Europe and the US: the new agenda«. Ashgate, Aldershot, Burlington.



Black, Sandra E. in Philip E. Strahan (2004): »Business Formation and the Deregulation of the Banking Industry«. V: Holtz-Eakin, Douglas, Harvey S. Rosen (2004): »Public Policy and the Economics of Entrepreneurship«. The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, str. 59-83.

Bučar, Maja, Metka Stare (2003): »Inovacijska politika male tranzicijske države«. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Deloitte & Touche (2003): »Strategic Evaluation of Financial Assistance Schemes to SMEs. Final Report«. Deloitte & Touche, Brussels.

Florida, Richard (2003): »Entrepreneurship, Creativity, and Regional Economic Growth«. V: Hart, David M. (ur.): »The Emergence of Entrepreneurship Policy«. Cambridge University Press, Cambridge, str. 39- 58.

Hart, David (2003): »Entrepreneurship Policy: What It Is and Where It Came from«. V: Hart, David M. (ur.): »The Emergence of Entrepreneurship Policy«. Cambridge University Press, Cambridge, str. 3- 19.

Hegge, Birgit (2002): »SMEs and European integration: internationalisation strategies«. Routledge, London.

Holtz-Eakin, Douglas, Harvey S. Rosen (2004): »Introduction«. V: Holtz-Eakin, Douglas, Harvey S. Rosen (ur.): »Public Policy and the Economics of Entrepreneurship«. The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, str. vii - xii.

Karmel, Solomon M., Justin Bryon (2002): »A comparison of small and medium sized enterprises in Europe and in the USA«. Routledge, London.

Lerner, Josh (2004): »When Bureaucrats Meet Entrepreneurs: The Design of Effective 'Public Venture Capital' Programs«. V: Holtz-Eakin, Douglas, Harvey S. Rosen (2004): »Public Policy and the Economics of Entrepreneurship«. The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, str. 1-20.

Luhman, Niklas (1995): »Social systems«. Stanford University Press, Stanford.

Makarovič, Matej (2001): »Usmerjanje modernih družb«. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.

Meyer, Jörn-Axel (2004): »Kooperationen von kleinen und mittleren Unternehmen in Europa«. JOSEF EUL Verlag, Köln.

Novak, Marko (2004): »Implementacija«. Evro PP, leto 2, št. 5, str. 48.

Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD) (1998): »Fostering Entrepreneurship«. Organization for Economic Co-Operation and Development, Paris.

Rebernik, Miroslav et al. (2003): »Global Entrepreneurship Monitor Slovenija 2002: Kako podjetna je Slovenija?«. Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, Maribor.

Rončević, Borut (2003): »Modeli razvojnih strategij: doktorska disertacija«. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Sever, Alojzija (2004): »Politika pospeševanja podjetništva v malih in srednjih podjetjih s poudarkom na podpornih storitvah: magistrsko delo«. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.

Sočan, Lojze, Peter Medica (2003): »Primerjalna analiza za 7 skupin držav s poudarkom na srednjeevropskih in baltiških državah in Sloveniji«. V: Sočan, Lojze (ur.): »Simulacije trajnostnega razvoja«. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

United Nations (2003): »Small and Medium-Sized Enterprises in Countries in Transition«. United Nations, Genève.

Vahčič, Aleš (2000): »Stanje podjetništva v Sloveniji«. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.

Žakelj, Luka (2004): »Razvoj malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji in Evropski Uniji. Delovni zvezek 6/2004«. Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana.

### **Dokumenti in publikacije državnih institucij:**

Barcelona European Council (2002): »Presidency Conclusions. Barcelona European Council, 15 and 16 March«. Barcelona European Council, Barcelona.

Brussels European Council (2003): »Presidency Conclusions. Brussels European Council, 20 and 21 March«. Brussels European Council, Brussels.

Brussels European Council (2003): »Presidency Conclusions. Brussels European Council, 16 and 17 October«. Brussels European Council, Brussels.

Brussels European Council (2003): »Presidency Conclusions. Brussels European Council, 12 and 13 December«. Brussels European Council, Brussels.

Brussels European Council (2004): »Presidency Conclusions. Brussels European Council, 25 and 26 March«. Brussels European Council, Brussels.

Bundesministerium für Bildung und Forschung (2005): »Regionale EXIST-Netzwerke«. Gründe und sprich darüber – PR, Werbung, Marketing, 01/2005, 16. str.

Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit (2005): »Einer für Alle: One-Stop-Agency«. [http://www.existenzgruender.de/kommunen/one\\_stop/00536/print.php](http://www.existenzgruender.de/kommunen/one_stop/00536/print.php), 04. 04. 2005.

Committee of the Regions (2004): »Capital Cities /Regions – Cities for Cohesion«. Committee of the Regions, Brussels.

Community Research and Development Information Service (CORDIS), <http://www.cordis.lu/innovation/en/home.html>, 07. 04. 2005.

Državni zbor Republike Slovenije (2001): »Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gospodarskih družbah (ZGD-F)«. [http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje\\_zakonodaje/sprejeti\\_zakoni/sprejeti\\_zakoni.html](http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html), 24. 03. 2005.

Državni zbor Republike Slovenije (2004): »Zakon o podpornem okolju za podjetništvo (ZPOP)«. [http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje\\_zakonodaje/sprejeti\\_zakoni/sprejeti\\_zakoni.html](http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html), 24. 03. 2005.

Europäische Kommission (2004): »Verantwortliche Unternehmertätigkeit«. Europäische Kommission, Luxemburg.

European Commission,  
[www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise\\_policy/best/best\\_procedure.htm](http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/best/best_procedure.htm), 28. 03. 2005.

European Commission (2000): »Challenges for enterprise policy in the knowledge-driven economy. COM(2000) 256«. European Commission, Brussels.

European Commission (2002): »Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the state of the internal market for services presented under the first stage of the internal market strategy for services. COM(2002) 441 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2003): »Creating an entrepreneurial Europe, The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs). COM(2003) 26«. European Commission, Brussels.

European Commission (2003): »Green Paper. Entrepreneurship in Europe. COM(2003) 27 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2003): »Some key issues in Europe's competitiveness - towards an integrated approach. COM(2003) 704 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2004): »Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Financial Perspectives 2007 - 2013. COM(2004) 487 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2004): »Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: The European agenda for Entrepreneurship. COM(2004) 70 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2004): »Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Stimulating Technologies for Sustainable Development: An Environmental Technologies Action Plan for the European Union. COM(2004) 38 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2004): »Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, The share of renewable energy in the EU. COM(2004) 366 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2004): »Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the Instruments for External Assistance under the Future Financial Perspective 2007-2013. COM(2004) 626 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2004): »Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Fostering structural change: an industrial policy for an enlarged Europe. COM(2004) 274 final«. European Commission, Brussels.

European Commission (2005): »eTEN Work Programme 2005. Deploying Trans-European eServices for All«. European Commission, Brussels.

European Commission (2005): »SME definition. User guide and model declaration«. European Commission, Brussels.

European Commission,  
[http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise\\_policy/spec/documents/pace\\_consultation\\_document.pdf](http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/spec/documents/pace_consultation_document.pdf), 27. 03. 2005.

European Commission,  
[http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/action\\_plan/doc/keyactionsheets.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/action_plan/doc/keyactionsheets.pdf), 27. 03. 2005.

European Commission,  
[http://www.smallbusinesseurope.org/Issues/Directive%20on%20Services%20in%20the%20Internal%20Market/1089980011/Com\\_clarify](http://www.smallbusinesseurope.org/Issues/Directive%20on%20Services%20in%20the%20Internal%20Market/1089980011/Com_clarify), 28. 03. 2005.

European Investment Fund (EIF), [www.eif.org/portfolio/ecport/](http://www.eif.org/portfolio/ecport/), 09. 04. 2005.

European Investment Fund (EIF), [www.eif.org/vca/ec\\_resources/seed/index.htm](http://www.eif.org/vca/ec_resources/seed/index.htm), 09. 04. 2005.

European Investment Fund (EIF), [www.eif.org/venture/ecres/product.asp?prod=69](http://www.eif.org/venture/ecres/product.asp?prod=69), 09. 04. 2005.

European Parliament (2005): »Working Document No 12 on the political and legal framework for financing EU programmes on the environment. Temporary Committee on Policy Challenges and Budgetary Means of the enlarged Union 2007-2013.« European Parliament, Brussels.

European Spatial Planning Observation Network (2004) »PROJECT 3.3. Territorial dimension of the Lisbon/Gothenburg Process. Final version«. European Spatial Planning Observation Network, Luxembourg.

Evropska komisija (2000): »Evropska listina o malih podjetjih«. Evropska komisija, Luxembourg.

Evropska komisija (2004): »Predlog za sklep Evropskega parlamenta in Sveta o spremembah odločbe Sveta 2000/819/ES o Večletnem programu za podjetja in podjetništvo ter zlasti za mala in srednja podjetja (MSP) (2001-2005). KOM(2004) 781«. Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2005): »Euro Info Centri, vaša vstopna postaja na evropski trg«. Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2005): »Predlog za Sklep Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (2007-2013). KOM(2005) 121 končno«. Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2005): »Predlog za sklep Evropskega parlamenta in Sveta o sedmem okvirnem programu Evropske skupnosti za raziskave, tehnološki razvoj in predstavitvene dejavnosti (2007 do 2013). Predlog za Sklep sveta o sedmem okvirnem programu Evropske skupnosti za atomsko energijo (Euratom) za jedrske raziskave in usposabljanje (2007 do 2011). KOM(2005) 119 končno«. Evropska komisija, Bruselj.

Evropska komisija (2005): »Sporočilo spomladanskemu Evropskemu svetu. Skupna prizadevanja za gospodarsko rast in nova delovna mesta. Nov začetek za Lizbonsko strategijo. KOM(2005) 24 končno«. Evropska komisija, Bruselj.

Evropska unija (2004): »Pogodba o ustanovitvi Evropske unije. Združena verzija. Delovna verzija.« Evropska unija, Bruselj.

Evropski parlament (2005): »Osutek poročila o predlogu Sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Sklepa Sveta 2000/819/EC o večletnem programu za podjetja in podjetništvo, še posebej pa za majhna in srednje velika podjetja. (KOM(2004)0781 – C6-0242/2004 – 2004/0272(COD))«. Evropski parlament, Bruselj.

Evropski svet v Bruslju (2004): »Sklepi predsedstva. Evropski svet v Bruslju, 17. in 18. junij«. Evropski svet v Bruslju, Bruselj.

Evropski svet v Bruslju (2004): »Sklepi predsedstva. Evropski svet v Bruslju, 4. in 5. november«. Evropski svet v Bruslju, Bruselj.

Evropski svet v Bruslju (2005): »Sklepi predsedstva. Evropski svet v Bruslju, 22. in 23. marec«. Evropski svet v Bruslju, Bruselj.

Göthenborg European Council (2001): »Presidency Conclusions. Göthenborg European Council, 15 and 16 June«.

[http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf), 22. 03. 2005.

High Level Group chaired by Wim Kok (2004): »Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok«. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

Laeken European Council (2001): »Presidency Conclusions. Laeken European Council, 14 and 15 December«. Laeken European Council, Laeken.

Lisbon European Council (2000): »Presidency Conclusions. Lisbon European Council, 23 and 24 March«. [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm), 22. 03. 2005.

Luxembourg European Council (1997): »Presidency Conclusions. Extraordinary Council Meeting on Employment, 20 and 21 November«. [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00300.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00300.htm), 22. 03. 2005.

Official Journal of the European Union (1992): »Council Regulation establishing a financial instrument for the environment (LIFE). (1992/1973/EC)«. European Commission, L 206, str. 1-7.

Official Journal of the European Union (1997): »Decision of the European Parliament and of the Council on a series of Guidelines for trans-European telecommunications networks (e-TEN). (1336/97/EC)«. European Commission, L 183, str. 12-20.

Official Journal of the European Union (2000): »Council Decision of 20 December 2000 on a Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship, and in particular for small and medium-sized enterprises (SMEs) (2001-2005). (2000/819/EC)«. European Commission, L 333, str. 84-91.

Official Journal of the European Union (2001): »Council Decision adopting a multiannual Community Programme to stimulate the development and use of European digital content on the global networks and to promote linguistic diversity in the information society (e-CONTENT). (2001/48/EC)«. European Commission, L 14, str. 32-40.

Official Journal of the European Union (2001): »Treaty of Nice, amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related Acts (2001/C 80/01)«. Official Journal of the European Union, C 80, Brussels, 2001.

Official Journal of the European Union (2003): »Commission Recommendation concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. (2003/361/EC)«. European Commission, L 124, str. 36-41.

Official Journal of the European Union (2003): »Council Decision of the European Parliament and of the Council adopting a Multiannual Programme for action in the

field of energy: 'Intelligent Energy - Europe' (2003 - 2006). (1230/2003/EC)«. European Commission, L 176, str. 29-36.

Official Journal of the European Union (2003): »Decision of the European Parliament and of the Council adopting a Multiannual Programme (2003-2005) for the monitoring of the eEurope 2005 action plan, dissemination of good practices and the improvement of network and information security (MODINIS). (2256/2003/EC)«. European Commission, L 336, str. 1-5.

Official Journal of the European Union (2004): »Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation No 1655/2000/EC concerning the Financial Instrument for the Environment (LIFE). (1682/2004/EC)«. European Commission, L 308, str. 4.

Santa Maria da Feira European Council (2000): » Presidency Conclusions. Santa Maria da Feira European Council, 19 and 20 June«. [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm), 22. 03. 2005.

Sevilla European Council (2002): »Presidency Conclusions. Sevilla European Council, 21 and 22 June«. Sevilla European Council, Sevilla.

Stockholm European Council (2001): »Presidency Conclusions. Stockholm European Council, 23 and 24 March«. [http://ue.eu.int/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html](http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html), 22. 03. 2005.

### **Poljudni članki in drugo gradivo:**

Coronakis, Basil A. (2005): »Barroso's new growth strategy brings back old 'neo-liberalism'«. New Europe, 612, Brussels, str. 2.

Council of European Municipalities and Regions (2005): »CEMR Position. Mid-term Review of the Lisbon Agenda.« Council of European Municipalities and Regions, Brussels.

EurActiv.com (2005): »EEA Director: environmental regulation not to blame for Lisbon failure. Interview with Jacqueline McGlade, Director of the European Environment Agency«. <http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:29-136766-16&type=Interview>, 21.03. 2005.

Euro Info Center Koper, <http://eic.zrs-kp.si>, 06. 04. 2005.

Euro Info Center Ljubljana, <http://www.pcmg.si/eic/>, 06. 04. 2005.

Euro Info Center Maribor, <http://eic.mra.si>, 06. 04. 2005.

Europe Information Service (2005): »Lisbon analysis: How to encourage entrepreneurs in Europe«. Europe Information Service, Brussels, str. III. 3.

European Environmental Bureau (2005): »'Lisbon' needs a strong environmental dimension«. European Environmental Bureau, Brussels, 2005.

European Trade Union Confederation, the European Environmental Bureau and the Platform of European Social NGOs (2005): »Make Lisbon work for sustainable development. Joint statement to the 2005 EU«. [http://www.etuc.org/IMG/pdf/spring-statement\\_final\\_03-09-051.pdf](http://www.etuc.org/IMG/pdf/spring-statement_final_03-09-051.pdf), 21. 03. 2005.

Jordan Cizelj, Romana, Daniel Škarja (2005): »Lizbonska strategija - evropska ustava za razvoj«. Slovenska demokratska stranka, Ljubljana, str. 21.

Jungen, Peter (2005): »The Roadmap to Prosperity?«. The Entrepreneur, 10, str. 3-4.

Kalacun, Stanislava (2005): »Podjetje izgubljeno, ne vrne se nobeno«. <http://www.finance-on.net/show.php?id=110292>, 20. 01. 2005.

Mrkaić, Mićo (2005): »Airbus in supersonik«. <http://www.finance-on.net/show.php?id=115792>, 24. 03. 2005.

Murray, Alasdair (2005): »Mid-term blues«. The Parliament Magazine, 199, str. 25-26.

Polish Lisbon Strategy Forum, <http://www.pfsl.pl/news.php?id=119&LNG=EN>, 25. 03. 2005.

Rebernik, Miroslav (2004): »Ohranimo razvojne ambicije naših podjetnikov«. <http://www.finance-on.net/print.php?id=80274&tip=1>, 25. 01. 2005.

Rebernik, Miroslav (2005): »Zatiranje podjetništva: Po podjetniški aktivnosti smo zadnji v Evropi«. <http://www.finance-on.net/print.php?id=110297&tip=1>, 25. 01. 2005.

Stihler, Catherine (2005): »The Lisbon Agenda«. The Parliament Magazine, 199, str. 9.

The SME Key (2005): »The SME Key. Unlocking responsible business«. The SME Key, Brussels, 2005.

U.S. Small Business Administration (2005): »49 Years of Service To America's Small Business«. [www.sba.gov/aboutsba/sbahistory.html](http://www.sba.gov/aboutsba/sbahistory.html), 06. 04. 2005.

Union des Industries de la Communauté européenne (UNICE) (2005): »UNICE welcomes refocusing of Lisbon strategy on growth and jobs«. Union des Industries de la Communauté européenne, Brussels, 2005.

Watson, Rory (2005): »Lisbon revamped?«. The Parliament Magazine, 199, str. 22-23.

Wilson, Simon (2005): »Jam tomorrow!«. The Parliament Magazine, 199, str. 30-31.



Zupančič, Samo (2005): »Evropski trg storitev z vidika lizbonske strategije«. <http://www.finance-on.net/print.php?id=116810>, 10. 04. 2005.